carmen

PROSPER MERIMEE

III

PROSPER MERIMEE

CARMEN

Kafe Kültür Yayıncılık

PROSPER MERIMEE
CARMEN
Türkçesi: Gül Kutluğ
KAFEKÜLTÜR Yayıncılık ® 2012
3 KLASİKLER

1

Coğrafyacılar, Munda Savaşının yapıldığı meydanın, Hispanyalıların [Bastuli-Poeni] ülkesinde, yeni Monda'ya yakın, Marbella'nın kuzeyine birkaç mil uzaklıkta olduğunu söylerler. Ama korkarım ne dediklerini farkında değiller. *Hispanya Savaşı Üstüne* adlı eserin [Bellum Hispaniense] adını bilmediğimiz yazarına ait metinlerden edindiğim kanı ve Osuna dükünün mükemmel kütüphanesinden derlediğim bilgiler ışığında, bu savaş, Sezar'ın, Cumhuriyet muzafferlerine karşı yaptığı ölüm kalım mücadelesi ile unutulmayacak bir yer olan Montilla civarlarında yapılmış olmalı. 1830 sonbaharının başlarında, kendimi Endülüs'te bulup, aklımın bir köşesinde kalan bu şüpheleri gidermek için uzunca bir gezi yaptım. Yakın zamanda yayımlayacağım hatıratın, arkeologların aklında en ufak bir şüphe bırakmayacağını umuyorum. Yazacağım bu denemenin, çok bilen Avrupa'yı meşgul eden bu coğrafî probleme çözüm olmasını umarak, size küçük bir hikâye anlatmak istiyorum; bu hikâye Munda'nın nerede olduğu meselesiyle uzaktan yakından ilgili hiçbir bilgi içermiyor.

Cordoba'da bir rehber ve iki at kiraladım, yanıma aldığım tüm bagaj, Sezar'ın *Yorumlar* adlı hatıratı ve birkaç atletti. Cachena ovasının yüksek kesimlerinde birkaç gün gezindikten sonra, yorgunluktan bitap düşmüş, susuzluktan ölmüş, yakıcı güneşin altında kavrulmuş bir haldeyken, yürüdüğüm patikadan hayli uzakta bulunan, ara ara sazlıkların böldüğü yemyeşil çimenlik alanı görünce, Sezar ve Pompey'in oğullarını seve seve şeytana satardım. Etraflarda su kaynağı olduğunun işaretiydi bu. Yaklaştıkça, sözüm ona çimenin, Cabra sıradağlarının yüksek iki payandasının arasındaki dar boğazdan çıkan derenin son bulduğu bir bataklık olduğunu gördüm. Daha yükseklere çıktıkça soğuk su bulacağım sonucuna vardım; sülükler ve kurbağalar azalacak belki de kayaların ortasında gölgelik bir yer bulabilecektim. Boğazın girişinde atım kişnemeye başladı, göremediğim bir başkası da ona cevap verdi. Henüz yüz adım atmıştım ki, birden karşıma, genişleyen boğazı çevreleyen dik bayırların yüksek tepeleriyle gölgelenen doğal bir buzyalağı çıktı. Bir yolcu için bundan daha güzel mola yeri olamaz. Sarp kayaların eteklerinde kaynak suları fokurdayarak, kar gibi beyaz kumla kaplı küçük bir havuza dökülüyordu. Rüzgâra karşı korunaklı, sürekli bu kaynakla sulanan, beş altı tane güzel yeşil meşe ağacı havuzun etrafını çevreliyor ve onu güneşten koruyorlardı; sonuçta havuzun etrafındaki ince ve

parlak otluk, on millik alanda hiçbir handa bulunamayacak kadar rahat bir yatak oluşturuyordu.

Maalesef böylesi güzel bir yeri ilk bulma şerefine nail olamamıştım. Biri benden önce gelmiş dinleniyordu, hatta ben geldiğimde uyuyordu. Kişneme sesine uyandı, sahibinin uyumasından yararlanıp etraftaki taze otlarla kendine ziyafet çeken atının yanına geldi. Orta boylu, sağlam görünüşlü, yaman biriydi; karamsar ve kibirli ifadesi vardı. Güzel teni güneşin etkisiyle saçlarından daha koyu bir renge dönmüştü. Bir eliyle atının yularını, diğer eliyle silahını tutuyordu. İtiraf etmeliyim ki ilk başta adamın elindeki silah ve sert görünümü beni biraz korkuttu; sürekli anlatılanları dinleyip de hiçbir zaman karşılaşmadığım için, hırsızların var olduğuna inanmıyordum. Daha önce, sırf pazara giderken, tepeden tırnağa kadar silahlanan namuslu çiftçiler görmüş olduğumdan, bu ateşli silah, yabancının ahlakı hakkında yorum yapmama müsaade etmiyordu. “ Hem sonra, atletlerimi, *Elzevir Yorumlarını* ne yapacak diye düşünüyordum.” Silahlı adamı başımla selamladım ve gülümseyerek uykusunu bölüp bölmediğimi sordum. Cevap vermeden beni baştan ayağa süzdü; gördüklerinden memnun, bize doğru gelen rehberimi de aynı dikkatle inceledi. Rehberin yüzünün korkudan bembeyaz olduğunu gördüm. Kendi kendime “Kötü tesadüf!” dedim. Ama tedbir olarak şüphe uyandıracak bir hareket yapmadım. Atımdan indim; rehberimden yuları çıkartmasını istedim, kaynağa doğru diz çökerek başımı ve ellerimi suya soktum; sonra Gideon’un kötü askerleri gibi yüzükoyun yere uzanıp kana kana su içtim.

Bu arada rehberimi ve yabancıyı izliyordum. Rehberim istemeye istemeye bize doğru yaklaşıyordu; yabancının ise bize karşı kötü niyeti yok gibi görünüyordu, çünkü atını salmış ve ilk önce bize karşı doğrulttuğu silahını şu an yere indirmişti.

Resmiyete aldırmadan, otlara uzandım ve rahat bir tavırla, adama üzerinde çakmak olup olmadığını sordum. Bir yandan da cebimden puromu çıkarttım. Yabancı, yine hiç konuşmadan, çakmağı ile puromu çarçabuk yaktı. Yumuşamaya başlamıştı: karşıma oturdu ama yine de silahı elindeydi. Puromdan bir nefes çektim; kutudakilerin arasından en iyisini seçip, isteyip istemediğini sordum.

— İsterim, efendim, diye cevap verdi.

Bu onun ağzından dökülen ilk sözcüklerdi; *s* harfini Endülüslüler gibi telaffuz etmediğini fark edince, onun da benim gibi buradan geçen bir yolcu olduğu sonucunu çıkarttım, yalnız benden daha az arkeolojiye meraklıydı.

Ona gerçek bir Havana regalia uzatarak,

— Bunu beğeneceksiniz, dedim.

Başını hafifçe salladı, purosunu benimkiyle yaktı; yine başıyla teşekkür ederek, büyük bir zevkle içmeye koyuldu.

İlk nefesini ağzından ve burun deliklerinden yavaşça üfleyerek,

— Ah! Puro içmeyeli ne kadar uzun zaman oldu! , dedi.

İspanya'daki puro alış verişi, Doğuluların birbiriyle ekmeğini, tuzunu paylaşmasına benzer samimi ilişkiler yaratır. Adamım umduğumdan daha konuşkan çıkmıştı. Zaten, Montilla bölgesinde oturduğunu söylese de, ülkeyi tanıyor gibi görünmüyordu. Şu an bulunduğumuz bu güzel vadinin adını bilmiyordu; civarda bulunan hiçbir köyün adını söyleyemiyordu: etrafta harabe duvarlar, pervazlı geniş çatılar, oymalı taşlar var mı diye sorduğumda, bu tarz şeylere hiç dikkat etmediğini itiraf etti. Buna karşılık atlar konusunda uzman olduğu belliydi. Benimkini beğenmedi, bunu anlamak çok da zor değildi zaten: sonra meşhur Cordoba haralarında yetişen atının şeceresini anlattı: yorgunluğa dayanıklı soylu hayvan, sahibinin iddiasına göre bir keresinde, bir günde dörtnala koşarak otuz mil yol gitmiş. Sohbetin ortasında, çok konuştuğu için şaşkın ve kendine kızgın, birden sustu.

Sıkıntılı bir şekilde,

— Acele Cordoba'ya gitmem lazım, dedi. Bir dava hakkında yargıçlara anlatacaklarım var…

Konuşurken, gözünü yerden ayırmayan rehberim Antonio'ya bakıyordu.

Bu gölgelik ve serin su, beni öylesine büyülemişti ki, Montilla'daki dostlarımın, rehberimin heybesine koyduğu birkaç dilim nefis jambonu hatırladım. Ortaya çıkarttırdım, yabancıyı da bu atıştırmalıklardan kendi payına düşeni yemesi için davet ettim. Uzun zamandan beri puro içmemiş olduğuna göre, bana en azından kırk sekiz saattir yemek de yememiş gibi geldi. Aç kurt gibi saldırıyordu. Bize rastlaması, bu gariban için, Tanrı'nın ona bir lütfüydü. Rehberim çok az yiyip içiyordu; yolculuğumuzun başından beri beni dünyanın en geveze adamı olduğuna inandırdığı halde, nedense pek konuşmaz olmuştu. Misafirimizin varlığı onun canını sıkmış gibiydi; sebebini tam olarak anlayamadığım aralarındaki bir çeşit kuşku, onları birbirinden uzaklaştırıyordu.

Son kalan ekmek ve jambon kırıntıları da yenmişti; birer puro daha içtik; rehberimden atın yularını bağlamasını istedim, yeni arkadaşımızdan ayrılmak için müsaade isteyeceğim sırada, gece nerede kalacağımızı sordu.

Rehberimin yaptığı kaş göz işaretini fark etmeden, Cuervo hanına

gideceğimizi söylemiş bulundum.

— Sizin gibi birinin kalamayacağı kadar kötü bir yer, efendim… Ben de o tarafa gidiyorum, izin verirseniz birlikte gidelim.

Atıma binerken,

— Memnuniyetle, diye cevap verdim.

Daima bana yardımcı rehberim, yine kaş-göz işareti yaptı. Ben de korkulacak bir şey olmadığı konusunda onu temin etmek için, omuzlarımı silkerek karşılık verdim; birlikte yola koyulduk.

Antonio'nun gizemli işaretleri, endişeli hali, yabancıya duyurmadan mırıldandığı sözler, özellikle de kat ettiğini iddia ettiği otuz millik mesafe ile ilgili yaptığı aklıma yatmayan açıklamalar, yol arkadaşım hakkında bir fikir sahibi olmama yetmişti. Karşımdakinin kaçakçı ya da hırsız olduğu konusunda hiç şüphem yoktu; ama ne fark eder? İspanyolların mizacını az çok tanıdığımdan, beraber yemek yiyip puro içtiğim birinden zarar gelmeyeceğini kestirebiliyordum. Hatta bizimle beraber oluşu, karşılaşacağımız tehlikelerden korunacak olduğumuz anlamına da geliyordu. Onun bir haydut olduğunu bilmek hoşuma gitmişti. Haydutlar her zaman insanın karşısına çıkmaz; yumuşak huylu ve sakin olduğunu hissettiğin ama aslında tehlikeli birinin yanında olmasının çekici bir yanı var.

Rehberimin işaretlerine aldırmadan ve yabancının yavaş yavaş çözüleceğini umarak, konuyu şehirlerarası yollardaki hırsızlara getirdim. Tabi ki tedbiri elden bırakmayarak saygı çerçevesinde konuşuyordum. O sıralar Endülüs bölgesinde, marifetleri ağızdan ağza dolaşan, José-Maria isimli meşhur bir haydut vardı.

— Bir gün José-Maria'ya rastlasam, onun hakkında övgüyle anlatıldığını duyduğum hikâyelerden bahsederdim, yiğitliği ve cömertliğinden dolayı ona karşı duyduğum hayranlığı dile getirirdim, dedim.

Yabancı, soğukkanlı bir tavırla,

— José-Maria, rezil adamın teki, dedi.

Aklımdan, "Kendi hakkını mı teslim ediyor, yoksa mütevazılık konusunu biraz abartıyor mu?" diye geçirdim. Yol arkadaşıma öylesine dikkatle bakıyordum ki, sonunda Endülüs bölgesinin birçok şehrinin kapısındaki afişlerden okuduğum, José-Maria'nın eşkâlini ona yakıştırmayı başardım. "Evet, bu o… Sarı saçlar, mavi gözler, iri bir ağız, güzel dişler, küçük eller; incecik bir gömlek, gümüş düğmeli kadife ceket, beyaz deriden tozluklar, doru bir at… Hiç şüphe yok! Ama mademki kimliğini gizliyor, biz de oyunu bozmayalım."

Hana vardık. Tam da bana anlattığı gibiydi, yani bu zamana kadar gördüklerimin içinde en sefil olanlardan biri. Büyükçe bir oda, hem mutfak, hem yemek salonu hem de yatak odası vazifesi görüyordu. Odanın orta yerinde, çukur bir taşın üzerinde yanan ateşin dumanı, tavana açılmış bir delikten dışarı çıkıyordu; gerçi yerden birkaç adım yükseklikte bir tabaka oluşturuyor ve içeride kalıyordu desek daha doğru olacak. Yere, duvar boyunca, beş-altı tane eski döşek yayılmıştı; bunlar, burada konaklayanların uyuduğu yataklardı. Eve yirmi adım mesafede ya da tarif ettiğim yegâne odanın yanında diyelim, ahır olarak kullanılan bir çeşit hangar yükseliyordu. Bu güzel günde -en azından o ana kadar güzeldi -, etrafta yaşlı bir kadın ve on-on iki yaşlarında küçük bir kız çocuğundan başka kimse yoktu; ikisinin de üzerinde yırtık-pırtık, is-kurum bulaşmış kötü kıyafetler vardı. “Kendi kendime, işte antik Munda Baetica halkından geriye kalanlar sadece bunlar, diye düşündüm. Oh Sezar! Oh Sextus Pompeius! Mezarınızdan çıksanız ne kadar da şaşırdınız! “

Arkadaşımı gören ihtiyar kadın şaşkınlığını gizleyemedi.

— Ah! Bay don José! , diyerek bağırdı.

Don José kaşlarını çattı, otoriter bir havayla elini havaya kaldırıp kadının daha fazla konuşmasını engelledi. Rehberime doğru döndüm ve belli belirsiz bir işaretle, bu gece birlikte kalacağımız adam hakkında öğrenecek başka bir şey kalmadığını anlattım. Çorba, umduğumdan daha iyiydi. Servisi küçük bir masada yaptılar; kart bir horoz, yanında pilav ve bol biber, üstüne yağlı biber, en son gaspaço, o da bir çeşit biber salatası. Baharatlı bu üç tabak yemek, bize lezzetli Montilla şarabından bolca tükettirdi. Yemekten sonra, gözüme duvarda asılı duran gitar ilişti -İspanya’da her yerde gitara rastlarsınız-, küçük kızdan eğer biliyorsa bize bir şeyler çalmasını istedim.

— Hayır, bilmiyorum ama don José çok iyi çalar, dedi.

— Bize bir şeyler çalmayı lütfeder misiniz; halk müziğinize hayranım, dedim.

Don José, keyifli bir tavırla,

— Bana puro ikram eden, böylesi kibar bir beyefendinin isteğini geri çeviremem, dedi.

Gitarı eline alarak, hem çaldı, hem söyledi. Sesi sert ama buna rağmen hoştu, içli ve tuhaf; şarkının sözlerine gelince, tek bir kelimesini bile anlamadım.

— Yanılmıyorsam, bu çaldığınız İspanyol havası değil, dedim. Köylerde duyduğum zorzikolara benziyor, sözleri de Bask dilinde olmalı.

Don José, hüzünlü bir tavırla,

— Evet, diye cevap verdi.

Gitarı yere bıraktı, kollarını kavuşturup, sönmekte olan ateşi izlemeye daldı; yüzünde tuhaf bir üzüntü ifadesi vardı. Küçük masada yanan lambanın aydınlattığı, hem asil hem vahşi görünen suratı, bana Milton'un Şeytan'ını hatırlattı. Belki benim yol arkadaşım da onun gibi, yaptığı bir hata yüzünden sürgüne gittiği günü düşünüyordu. Sohbeti yeniden canlandırmaya çalıştım ama cevap vermedi; hüzünlü düşüncelerinin içine hapsolmuştu. Yaşlı kadın, odanın, ipe asılmış delikli bir örtüyle bölünen kısmında uykuya yatmıştı bile. Küçük kız da, onu izleyerek, kadınlara ayrılan bu bölüme çekilmişti. O anda rehberim ayağa kalkıp, kendisini ahıra kadar izlememi istedi; ama don José bunu duyup, sanki uykusundan fırlamış gibi, sert bir ifadeyle nereye gittiğini sordu.

Rehber,

— Ahıra, diyerek cevap verdi.

— Ne yapmaya oraya gidiyorsunuz? Atların yiyeceği zaten var. Beyefendi, burada yatmana izin verecektir.

— Korkarım efendimin atı hasta oldu; bir bakmasını istiyorum; belki ne yapılması gerektiğini söyler.

Antonio'nun benimle özel olarak konuşmak istediği gün gibi aşikârdı; ama ben don José'yi şüphelendirmek istemediğimden, içinde bulunduğumuz durumda, yapılacak en iyi şeyi yapıp ona güvendiğimi göstermeliydim. Antonio'ya, atların sesini duymadığımı, uyumak istediğimi söyledim. Don José onunla ahıra kadar gitti, çok geçmeden de yalnız başına döndü. Bana atın hiçbir şeyinin olmadığını, ama rehberimin onu çok önemsediği için, derisi hava alsın diye ceketiyle gece boyu tüylerini kaşağılayacağını söyledi. Bu arada yerdeki sedirlerden birine yatmıştım; elbiselerimin bu pis şeylere değmesini istemediğimden, altıma paltomu serdim. Don José, yatmak için benden izin istedikten sonra, kapının önüne kıvrıldı; fitilini çekmediği tabancasını, başının altına yastık yaptığı heybesine koydu. Beş dakika geçmeden, ikimiz de derin uykuya dalmıştık.

Böylesi bir yerde uyuyabildiğime göre çok yorulmuş olmalıydım; ama birkaç saat sonra, müthiş bir kaşıntıyla uykumdan uyandım. Sebebini anlar anlamaz yataktan fırladım, gecenin kalan kısmını bu konuk-sevmez çatı altında geçirmektense sokakta yatmanın daha hayırlı olacağına karar verdim. Parmaklarımın ucunda yürüyerek, kapıya ulaştım; mışıl mışıl uyuyan don José'nin yatağının üstünden atladım, onu uyandırmadan dışarı çıktım.

Kapının yanında tahtadan geniş bir bank vardı; üstüne uzandım ve sabaha kadar rahat edecek pozisyonda kıvrıldım. Tam ikinci kez uykuya dalmak üzereyken, önümden bir adamla bir atın gölgesi geçti gibi geldi; çıtırtı çıkartmadan yürüyorlardı. Kalkıp oturdum, sanki Antonio'yu seçer gibi olmuştum. Bu saatte onu ahırın dışında gördüğüm için şaşkındım, peşinden gittim. Beni fark edince durdu.

— Nerede o? , diye usulca sordu.

— Handa, içerde; tahtakurularından rahatsız olmadan uyuyor. Neden bu atı götürüyorsun?

O anda, hangardan çıktıkları duyulmasın diye, Antonio'nun hayvanın ayaklarına eski örtülerden kestiği bez parçalarını özenle bağladığını fark ettim.

Antonio, bana,

— Daha sessiz konuşun, Tanrı aşkına! , dedi. Bu adamın kim olduğunu bilmiyorsunuz. Bu Navarralı José, Endülüs'ün en azılı haydudu. Gün boyu size yaptığım uyarıları bir türlü anlamak istemediniz.

— Haydut ya da değil, ne fark eder? , diyerek cevap verdim; bizden bir şey çalmadı, çalmaya niyeti olmadığına da bahse girerim.

— Hele şükür anladınız; ama yakalatana iki yüz duka ödül var. Bir buçuk mil mesafede bir süvari karakolu biliyorum, gün ağarmadan oraya gidip, birkaç güçlü kuvvetli asker getireceğim. Atını alayım dedim ama at öylesine hırçın ki sahibinden başkasını yanına yaklaştırmıyor.

— Şeytan çarpsın seni! , dedim. Bu zavallı, onu ihbar etmene sebep olacak ne kötülük yaptı sana? Zaten bahsettiğin eşkıyanın o olduğuna emin misin?

— Adım gibi eminim; biraz önce beni ahıra kadar takip edip, "Beni tanımış görünüyorsun; eğer efendine benim kim olduğumu söylersen, kafanı tabancayla dağıtırım." , dedi. Yanından ayrılmayın efendim; sizin korkmak için hiç bir sebebiniz yok. Burada olduğunuzu bildiği sürece hiçbir şeyden şüphelenmeyecek.

Atın ayak sesleri duyulmadan, konuşa konuşa, handan epey uzaklaşmıştık. Antonio, göz açıp kapayıncaya kadar, atın ayaklarına sardığı paçavraları çıkarttı; atına binmeye hazırlanıyordu. Yolundan alıkoymak için her türlü yolu denedim.

— Ben zavallı bir şeytanım, efendim, diye karşılık verdi; iki yüz duka sokağa atılacak bir miktar değil; hele ki bir de işin ucunda tüm ülkeyi böylesi bir mikroptan temizlemek varken. Ama dikkatli olun: Navarralı uyandığında

silahına sarılacaktır, kendinizi koruyun! Benim için bu yoldan geri dönmek için artık çok geç; siz de işinize geldiği gibi davranın.

Atına bindi; mahmuzladı ve karanlıkta gözden kayboldu.

Rehberim için oldukça endişeliydim. Bir an düşündükten sonra, hana dönmeye karar verdim. Don José hala uyuyordu, şüphesiz yorgunluğunu üzerinden atarak, gelecek macera dolu günler için enerji depoluyordu. Uyandırmak için adamakıllı sarsmam gerekti. O anki yırtıcı bakışını ve silahını almak için yaptığı hamleyi asla unutamam; tedbir olarak yatağından biraz uzakta durmakla iyi yapmıştım.

— Beyefendi, dedim. Sizi uyandırdığım için özür dilerim; ama size saçma bir soru sormam lazım: buraya yarım düzine süvarinin geldiğini görseniz rahatsız olur musunuz?

Ayağa fırladı, sesi titreyerek:

— Bunu kim haber verdi? , diye sordu.

— Kimin söylediği önemli değil, mühim olan doğru olması.

— Rehberiniz değil mi? Bana ihanet etti, ama bunu ödeyecek! Nerde o?

— Bilmiyorum… Ahırda, sanırım… Ama biri bana…

— Size kim söyledi? ... Yaşlı kadın olabilir…

— Tanımadığım biriydi… Daha fazla uzatmadan, burada askerlerin gelişini beklememek için sebebiniz var mı, yok mu? Eğer varsa daha fazla zaman kaybetmeyin, hemen kaçın; eğer yoksa iyi akşamlar, uykunuzu böldüğüm için özür dilerim.

— Ah! Rehberiniz! Hep o rehberiniz! Başta ona güvenmemiştim… ama… bunun hesabını verecek! Elveda, efendim. Tanrı bu iyiliğinizi karşılıksız bırakmasın. Ben sandığınız kadar kötü biri değilim… evet, hala kibar bir adamda acıma duygusu uyandırabiliyorum… Elveda, efendim… Tek bir üzüntüm var, o da size olan borcumu ödeyememiş olmak.

— Don José, size yaptığım iyiliğin bedeli olarak, sizi ihbar ettiği için kimseden şüphe etmeyeceğinize, intikam hırsı duymayacağınıza söz verin. Buyurun, bu puroları yolda içersiniz; iyi yolculuklar!

Ve ona elimi uzattım.

Cevap vermeden elimi sıktı, silahıyla heybesini aldı, anlamadığım bir dilde yaşlı kadına bir şeyler söyledikten sonra, hangara koştu. Birkaç saniye sonra, atını dörtnala çayırlara doğru sürdüğünü duydum.

Tekrar bankın üzerine yattım ama hiç gözümü kırpmadım. Kendi kendime, sırf birlikte jambon ve Valensia usulü pilav yedik diye, bir hırsız ya da belki bir katili darağacından kurtarmakla iyi yapıp yapmadığımı

soruyordum. Böyle davranarak, kanunlardan yana olan rehberime ihanet etmemiş miydim? Onu bir hainin intikam hırsıyla karşı karşıya bırakmamış mıydım? Ama ya konuklara karşı sorumluluk! … “Vahşi olduğu konusunda peşin hüküm giymiş bu eşkıyanın işleyeceği tüm suçların hesabını vermek zorunda kalacağımı düşünüyordum”... Yine de tüm bu gerçeklere karşı direnen bu vicdanî içgüdü, önyargının ürünü müydü? Belki içinde bulunduğum bu hassas durumdan vicdan azabı çekmeden kurtulmam imkânsızdı. Yarım düzine süvarinin ve onların ardında ihtiyatla gizlenen Antonio’nun geldiğini görene kadar, yaptığımın doğru olup olmadığı konusunda büyük bir kararsızlık içinde gidip geliyordum. Karşılarına geçip, haydut kaçalı iki saatten fazla olduğunu söyledim. Süvari onbaşının sorguladığı yaşlı kadın, Navarralıyı tanıdığını ama onu ihbar ederek hayatını tehlikeye atma cesaretini asla kendinde bulamadığını anlattı. Her gelişinde, buradan gece yarısı ayrıldığını ekledi. Benimse buradan birkaç mil uzaklıktaki yargıca pasaportumu ibraz etmem ve bir belge imzalamam gerekti; ancak bu şartla arkeolojik araştırmalarıma dönmeme izin verdiler. Antonio, kendisini iki yüz dukadan edenin ben olduğumu düşünüyor ve bana karşı kin besliyordu. Yine de Cordoba’da iki iyi dost olarak ayrıldık; ayrılırken ona bütçemin el verdiği ölçüde iyi bir ikramiye verdim.

2

Cordoba’da birkaç gün daha geçirdim. Antik Munda hakkında ilginç bilgiler bulabileceğim Dominikan tarikatına ait kütüphanede bulunan elyazmalarından bahsettiler. Gittiğimde keşişler beni çok iyi karşıladılar, gündüz manastırda kalıyor gece ise şehri geziyordum. Cordoba’da güneşin batış saatine doğru, Guadalquivir ırmağının sağ kıyısındaki rıhtıma birçok işsiz insan gelir. Havaya, ülkenin eski ününü hala devam ettiren, deri işlenen tabakhanelerin kötü kokusu yayılır; ama buna karşılık buradaki manzaranın tadı da doyumsuzdur. Akşam duasını haber veren çanın çalmasından birkaç dakika önce, çok sayıda kadın, ırmak boyunca, çok yüksek olmayan rıhtımın alt tarafında toplanırlar. Bu kalabalığın içine girmeye cesaret edecek tek bir adam bulamazsınız. Çanın sesiyle akşam olmuş kabul edilir. Çanın son gonguyla, tüm bu kadınlar soyunur ve suya girer. O an çığlıklar, gülüşmeler, müthiş bir gürültü kopar. Rıhtımdaki erkekler, gözlerini fal taşı gibi açıp, yıkanan kadınları hayranlıkla izlerler ama pek bir şey göremezler. Irmağın gök mavisi loşluğunda, hayal meyal seçilen bu beyaz bedenler, erkeklerin şiirsel düşüncelerini harekete geçirir ve hayal güçlerini biraz zorlayarak, Aktaion’un kaderini paylaşmaktan korkmaksızın ırmakta yıkanan Artemis ve peri kızlarını düşünürler. -Bazı günler, birkaç haytanın aralarında topladıkları parayı, kilisenin zangocuna rüşvet olarak verip, akşam duası için çanı vaktinden yirmi dakika önce çaldırdıklarını anlatmışlardı. Hava hala kararmadığı halde, Guadalquivir ırmağının perileri, güneşe inanacaklarına, tereddüt etmeden çana güvenip suya girer, yıkanırlarmış. Ama ben buna hiç rastlamadım. Benim denk geldiğim zangoç dürüst bir adamdı; çanı alacakaranlıkta çalardı; o vakit, sudaki en yaşlı pazarcıyı, Cordoba’nın en güzel dilberinden ancak kediler ayırt edebilirdi.-

Bir akşam, karanlık iyice çökmüşken, rıhtımın duvarına yaslanmış puro içiyordum; o sırada ırmağa giden merdivenleri çıkan bir kadın, gelip yanıma oturdu. Saçlarının arasında, etrafa sarhoş edici bir koku yayan, büyük bir yasemin demeti vardı. Sade hatta yoksul denilebilecek bir tarzda giyinmişti, kıyafeti akşam vakti ortalıkta dolaşan yosmalarınki gibi simsiyahtı. Namuslu kadınlar siyahı sadece gündüz giyerler; gece ise Fransız kadınları gibi giyinirler. Yanıma geldi, başındaki örtüyü omuzlarına indirdi, yıldızların loş aydınlığında, kısa boylu, genç, güzel vücutlu, iri gözlü olduğunu seçebildim. Puromu hemen attım. Fransızlara özgü bu nazik hareketimi fark etti, telaşla

tütün kokusunu sevdiğini, papelitos bulduğunda, kendisinin de içtiğini söyledi. Allahtan puro kutumda bunlardan vardı, hemen ikram ettim. Lütfedip bir tane aldı, çocuğun birinin, bir sent karşılığında getirdiği ucu yanan bir ip parçasıyla purosunu yaktı. Üflediğimiz dumanlar birbirine karıştı; sohbetimiz o kadar uzun sürmüştü ki, rıhtımda neredeyse tek biz kalmıştık. Ona dondurma ısmarlamayı teklif ettiğimde haddimi aştığımı düşünmüyordum. Bir anlık tereddütten sonra kabul etti; ama karar verirken saatin kaç olduğunu öğrenmek istedi. Saatimi çaldırdım, bu sesle çok şaşırmış göründü.

— Siz yabancıların, ne tuhaf icatlarınız var! , dedi. Nerelisiniz efendim? Kesin İngiliz değil mi?

— Fransızım ve emrinize amadeyim. Ya siz hanımefendi, siz de sanırım Cordobalısınız.

— Hayır.

— O zaman Endülüslüsünüz. Konuşmanızdan öyle anladım gibi.

—Dünyadaki tüm aksanları bu kadar iyi bildiğinize göre, benim kim olduğumu da tahmin etmeniz lazım.

— İsa'nın ülkesinden, cennetten geliyor olmalısınız.

(Endülüs'ü anlatmak için kullanılan bu teşbihi, tanınmış bir matador olan dostum Francisco Sevilla'dan öğrenmiştim.)

— Ah! Cennet mi? … Buradaki insanlar cennetin bize göre olmadığını düşünür.

— O halde Mağriplisiniz ya da…

Yahudi dememek için dilimi zor tuttum.

— Hadi, hadi! Çingene olduğumu bal gibi anladınız; falınıza bakmamı ister misiniz? Daha önce Carmencita'dan söz edildiğini duymadınız mı? O benim işte.

On beş yıl kadar önce inançsız olduğum zamanlarda, korkmadan büyücülere giderdim, ama o an irkilmiştim. "Ne âlâ! , diye düşündüm; geçen hafta haydudun biriyle çorba içtim, bugünse şeytanın uşağı ile dondurma yiyorum. Yolculukta insanın başına neler geliyor". Koleji bitirdiğimde, büyücülük üzerine biraz araştırma yaparak zaman geçirdiğimi itiraf ettim; hatta birçok defa büyü yaparak iblisi kovmayı denemiştim. Benzer araştırmalarla ilgili tutkumu uzun zaman önce yendim, artık hiçbir batıl itikada en ufak bir merakım yok; büyücülük sanatının Bohemyalılarda ne mertebeye ulaştığını öğrenmek beni mutlu edecekti.

Konuşarak dondurmacıya girdik, yuvarlak bir kürenin içindeki mumla

aydınlatılmış küçük bir masaya oturduk. Bu arada çingeneyi dikkatle inceliyordum, etrafta dondurma yiyenlerse bu samimiyetimizden şaşkındı.

Carmen'in anne babasının aynı ırktan olduğu konusunda ciddi şüphelerim vardı; kendi soyundan kadınlara kıyasla, hiç görmediğim kadar güzeldi. İspanyollar, bir kadını tarif edecek otuz "şart" ya da kişiliğinin her bir üç özelliği için söylenebilecek on tane sıfat bulursanız, o kadın güzeldir derler. Mesela vücudunda, gözleri, kirpikleri ve kaşları gibi üç siyah şey olmalı; ya da parmakları, dudakları ve saçları gibi üç ince şey, vb… Çingenenin, tüm mükemmel özellikleri üzerinde taşımak gibi bir iddiası yoktu. Mükemmel görünen pürüzsüz cildi, esmere çalıyordu. Gözleri aynı hizada değildi ama yuvalarına özenle yerleştirilmişlerdi; dolgun ve biçimli dudaklarının arasından, inci kadar beyaz dişleri görünüyordu. Kabarık denilebilecek siyah saçlarında, karganın kanatlarındaki gibi mavi gölgeler vardı; uzun ve ışıl ışıl. Sahip olduğu tüm özellikleri uzun uzadıya anlatıp sizi sıkmamak için, özetle şunu söyleyebilirim: her bir kusuruna karşılık, tezatlığıyla ön plana çıkan başka bir özellik taşıyordu. Sıra dışı ve vahşi bir güzelliğe sahipti; ilk görüşte şaşırtan ama unutulması imkânsız bir yüzü vardı. Gözleri, o ana kadar hiç kimsede görmediğim, hem şehvetli hem de ürkek bir ifadeyle bakıyordu. Bir İspanyol deyişi, bu ifadeyi çok iyi tarif eder: "ha çingene gözü, ha kurt gözü". Kurtların bakışını bilmiyorsanız ve Botanik Bahçesi'ne de gidecek vaktiniz yoksa serçeye pusu kuran kedinizi gözünüzün önüne getirin.

Bir pastanede maceraya atılmak komik gelebilir. Güzel falcıya, evine kadar eşlik etmeyi teklif ettim; zorluk çıkartmadan kabul etti ama saatimin nasıl çalıştığını merak edip, onu tekrar çaldırmamı istedi.

Saatimi büyük bir dikkatle inceleyerek,

— Gerçekten altından mı? , diye sordu.

Yeniden yürümeye koyulduğumuzda gece olmuştu; dükkânların çoğu kapanmış, sokaklarda neredeyse kimse kalmamıştı. Guadalquivir köprüsünü geçtik, sokağın sonunda saray olduğu söylenemeyecek bir evin önünde durduk. Kapıyı bir çocuk açtı. Çingene, çocuğa, oldum olası ismini *rommani* ya da *chipe calli* olarak bildiğim ama hiç anlamadığım bir lisanda bir şeyler söyledi. Çocuk hemen ortadan kayboldu; içinde küçük bir masa, iki tabure ve bir sandık olan epeyce geniş bir odadaydık. Bir testi su, bir kâse portakal ve bir demet soğan olduğunu da söylemeyi unutmayalım.

Yalnız kalınca, çingene, daha önce pek çok kere kullandığı anlaşılan kartlarını, mıknatısını, kuru bukalemun derisini ve mesleği için gerekli bir kaç başka objeyi daha sandıktan çıkarttı. Bozuk parayla, sol elime haç

çizmemi istedi ve fal merasimi başladı. Kehanetlerini size aktarmama gerek yok ama çalışma tarzına bakarsak gerçek bir büyücüydü.

Maalesef bir süre sonra falımız bölündü. Kapı birden açıldı ve kahverengi mantosunu yüzüne kadar çekmiş bir adam, nazik olmayan bir tavırla çingeneye çıkışarak odaya girdi. Söylediklerini anlamıyordum ama ses tonundan öfkeli olduğu anlaşılıyordu. Çingene, adamı görünce ne şaşırdı, ne kızdı; onu koşarak karşıladı ve daha önce benim yanımda konuştuğu gizemli lisanda, bıcır bıcır bir şeyler anlattı. Konuştuklarından tek seçebildiğim *barbar* kelimesinin sık sık tekrarlanıyor oluşuydu. Çingenelerin kendi soylarından olmayanlara bu ismi verdiklerini biliyordum. Benim hakkımda konuştuklarını düşünerek, nazik bir açıklama yapmalarını bekliyordum; bu arada, taburelerden birinin bacağını kavramış, bu davetsiz misafirin kafasına atmak için en uygun zamanı kolluyordum. Çingeneyi sertçe itti, bana doğru yöneldi; sonra bir adım gerileyerek:

— Ah! Efendim, sizsiniz! , dedi.

Yüzünü görünce dostum don José'yi tanıdım. O anda, onu astırmadığıma biraz pişman olmuştum doğrusu.

Zoraki gülümseyerek,

— Ah, yiğidim, sizsiniz! , dedim; tam da hanımefendi bana çok ilginç şeyler söylerken böldünüz.

Dişlerini sıkarak, kadına bakıyordu.

— Hep aynı şeyler! Şimdi bitirir, dedi.

Bu meyanda kadın, onunla kendi dilinde konuşmaya devam ediyordu. Konuştukça heyecanlanıyordu. Gözü kanlanmıştı, korkunç görünüyordu, kasılmıştı, ayağını yere vuruyordu. Sanki adamın yapmaya tereddüt ettiği bir şey için ona ısrar ediyordu. Böyle olduğunu, elini çenesine bir koyup bir çekmesinden anlıyordum. Ortada boğazı sıkılacak birinin olduğunu seziyor ve bunun kendi gırtlağım olmasından şüphe ediyordum.

Kadının onca lafına, don José, sadece üç dört kelime ile karşılık verdi. Çingene ona küçümseyerek baktı; sonra odanın bir köşesine bağdaş kurup otururak, tabaktan seçtiği portakalın kabuklarını soyup yemeye başladı.

Don José kolumdan tuttu, kapıyı açtı ve beni dışarı çıkardı. Tek kelime etmeden hemen hemen iki yüz adım kadar gittik. Sonra, elini uzatarak:

— Sürekli dümdüz giderseniz, köprüyü göreceksiniz, dedi.

Aynı anda sırtını dönüp, hızlı hızlı uzaklaştı. Hana döndüğümde süklüm püklümdüm, keyfim kaçmıştı. Daha da kötüsü üstümü çıkartırken saatimin olmadığını fark ettim.

Bir takım hesaplar yüzünden ertesi gün belediye başkanına gidip saatimi bulmasını isteyemezdim. Dominikan elyazmalarıyla işimi bitirdikten sonra Sevilla'dan ayrıldım. Endülüs'te boşa geçirdiğim aylardan sonra Madrid'e dönerken Cordoba'dan geçmem gerekti. Burada uzun süre kalmaya niyetim yoktu, çünkü bu şehirden ve Guadalquivir nehrinde yüzen kadınlardan soğumuştum. Ama yine de eski birkaç dostu görmek ve alacakları kapatmak için, Müslüman sultanların eski başkentinde üç dört gün geçirmem icap ediyordu.

Dominikan manastırına adımımı atar atmaz, Munda'nın yerini bulma konusunda yaptığım araştırmalarımda bana canla başla yardım eden keşişlerden biri, beni kollarını açarak karşıladı.

Haykırarak:

— Tanrıya şükürler olsun! Hoş geldiniz aziz dostum. Hepimiz öldüğünüzü zannettik; bizzat kendim, ruhunuz için dua ettim. Soyulmuşsunuz ama öldürülmemişsiniz, bu nasıl mümkün oldu?

— Anlayamadım, ne nasıl oldu? , diyerek şaşkınlıkla sordum.

—Kütüphanede, ayin saatini geldiğini haber verdiğimizde öttürdüğünüz şu meşhur saat. İşte o saat bulundu, size iade edilmeli.

O an biraz sarsılarak,

— Ben onu kaybetmiştim, diyebildim.

— Alçak hırsız şu an hapiste. Herkes onun bir peseta için adam öldürdüğünü biliyor, sizi öldürmüş olabileceğinden ödümüz koptu. Saatinizi geri almak için, birlikte karakola gidelim. Siz de İspanyol adaletinin işini yapabilmesi için gerekli ifadeyi verirsiniz.

— İtiraf etmeliyim ki, yapacağım tanıklıkla bir zavallının asılmasına sebep olacağıma saatimi kaybetmiş olmayı yeğlerim, çünkü… , çünkü…

— Hiç endişeniz olmasın; adam nasıl olsa iki kere asılmayacak. İdam diyerek belki yanlış ifade ettim. Sizi soyan soylu biri; yarından sonra onu yargılamadan iple sımsıkı bağlayıp asacaklar. Yaptığı vukuatlara bakınca, ha bir eksik ha bir fazla, kararı değiştirmez. Dua edelim ki sadece sizi soymakla kaldı. Ama hepsi birbirinden korkunç çok cinayet işlemiş.

— İsmi ne?

— Ülkede Navarralı José adıyla tanınıyor; ama ne sizin ne de benim doğru telaffuz edemeyeceğimiz, bask dilinde başka bir adı var. Haydi, gelin, görmeye değer bir adam bu; siz de mademki ülkemizin özelliklerini öğrenmeyi seviyorsunuz, İspanya'da hırsızların bu dünyadan nasıl göçtüklerini de görmüş olursunuz. Şu an kilisede, Martinez efendi sizi oraya

götürecek.

Dominikanlı keşiş yapılacak “idam merasimi” hazırlıklarını görmem konusunda öylesine ısrar etti ki artık daha fazla dayanamadım. Tutukluyu görmeye giderken, ona, yaptığım patavatsızlılığı affettireceğini umduğum bir paket puro götürüyordum.

Don José’nin yanına girdiğimde yemeğini yiyordu. Kayıtsız bir hareketle selam verdi, ona getirdiğim hediye için teşekkür etti. Eline koyduğum pakette kaç tane puro olduğunu saydıktan sonra, içinden birkaç tanesini aldı, ölmeden önce daha fazlasına ihtiyacı olmadığını söyleyerek kalanını geri verdi.

Rüşvet karşılığı ya da hatırı sayılır arkadaşlarımı araya sokarak, cezasını hafifletmenin mümkün olup olamayacağını sordum. Önce umutsuzca omuzlarını silkti; sonrasında fikrini değiştirip, ruhuna dua ettirmemi istedi.

Çekinerek,

— Size hakaret eden bir başkası için de dua ettirir misiniz? , diye sordu.

— Elbette, azizim, diye cevap verdim; ama bu ülkede tanıdığım hiç kimse bana hakaret etmemişti.

Ciddi bir havayla elimi sıktı. Bir an suskunluktan sonra,

— Sizden bir rica da daha bulunabilir miyim? … Ülkenize dönerken belki Navarra’ya uğrarsınız: hiç olmazsa yakınlardaki Vittoria’dan geçersiniz.

— Evet, Vittoria’dan mutlaka geçeceğim, dedim; Pamplona’ya giderken yolumu değiştirebilirim; sizin için bu değişikliği seve seve yaparım.

— Tamam oldu! Eğer Pamplona’dan geçerseniz, orada ilginizi çekecek çok şey var… Çok güzel bir şehir… Size vereceğim bu madalyayı (bana boynundaki gümüş kolyeyi gösterdi) bir kâğıda sarın… (Heyecanını bastırmak için bir an duraksadı), kolyeyi siz ya da bir başkası adresini vereceğim hanıma ulaştırın. Olur mu? Ona öldüğümü söyleyin ama nasıl öldüğümü bilmesin.

İsteğini yerine getireceğime söz verdim. Ertesi gün tekrar onu görmeye gittim, günün bir kısmını birlikte geçirdik. Okuyacağınız bu hüzünlü hikâyeyi de o sırada ondan öğrendim.

3

Baztan vadisinde, Elizondo’da dünyaya gelmişim. İsmim don José Lizarrabengoa. İspanyayı epey tanıdığınıza göre, ismimden hemen Basklı ve Hıristiyan olduğumu anlarsınız. İsmimde soyluluğumu gösteren d*on* unvanı var, eğer Elizondo’da olsaydık size soyağacı kâğıdımı gösterebilirdim. Ailem din adamı olmamı istediğinden, bu yönde eğitim aldım ama bunun faydasını göremedim. Gerçek tenisi oynamayı çok seviyordum, tüm yaşamımı değiştiren de bu tutkum oldu. Biz Navarralılar bu oyunu oynarken, diğer her şeyi unutur kendimizden geçeriz. Oyunda kazandığım bir gün, Alavalı bir çocukla dalaştık. Sopalarla birbirimize girdik, onu öldürdüm; sonrasında da ülkeden ayrılmak zorunda kaldım. Yolda rastladığım süvarilerin etkisiyle Almanza birliğine katıldım. Bizim oralardaki dağların insanları, askerlik mesleğini öğrenmede beceriklidir. Kısa sürede onbaşı mertebesine geldim, astsubay çavuş olma yolunda ilerliyordum ki, Sevilla’daki sigara fabrikasına muhafız yaptılar; talihim bu olayla ters dönecekti. Sevilla’ya gittiyseniz, Guadalquivir yakınlarındaki surların dışında kalan büyük binayı görmüşsünüzdür. Sanırım binanın kapısı ve muhafız karakolu hala duruyor. Nöbet saatinde, İspanyollar ya kâğıt oynar ya da uyurlardı; bense dürüst bir Navarralı olarak, daima üstüme düşeni yapmaya çalışmışımdır. Silahımın iğnesini tutturmak için pirinç telden bir zincir yapıyordum. Birden arkadaşlar:

—Zil çalıyor, kızlar şimdi döner, dediler.

Biliyor musunuz, efendim, fabrikada dört yüz beş yüz kadar sigara işleyen kadın çalışır. Erkeklerin mahkemeden izin almadan giremeyeceği büyük bir salonda tütün sararlar; çünkü sıcak havalarda, özellikle genç kızlar, içerde istedikleri gibi giyinip çalışır. İşçi kızların akşam yemeğinden döndüğü saatte, çok sayıda genç delikanlı kapıda birikir, kızlara hoş olamayan laflar atarlar. Kızların pek azı, kendilerine hediye edilen taftadan başörtüsünü geri çevirir, bu yüzden amatör avcılar için bu balıkları avlamak çocuk oyuncağıdır.

Yanımdakiler kızları seyrederken, ben kapının önündeki sandalyede oturuyordum. O zamanlar gençtim; sadece ülkemi düşünürdüm, mavi etekli ve omuzlarına kadar uzun örgülü saçlı kızlardan daha güzel bir kadının var olabileceğini düşünemezdim. Zaten Endülüslüler beni korkutuyordu; onlarla bir yaratılmamıştım; onlar sürekli matrak geçer, aklı başında hiç bir iş yapmazlar. Tam zinciri elime alacakken, burjuvaların:

— İşte *o* çingene! ,diye bağırdıklarını duydum.

Kafamı kaldırınca onu gördüm. Hiç unutmam günlerden cumaydı. İşte o an sizin de tanıdığınız, birkaç ay önce evinde karşılaştığımız Carmen'i gördüm.

Üstünde, birkaç yerinden kaçmış beyaz ipek çoraplarını açıkta bırakan kısacık bir kırmızı etekle ateş kırmızısı bağcıklarıyla kırmızı maroken deri küçük ayakkabılar vardı. Omuzlarını ve göğsündeki kırmızı çiçeği göstermek için başındaki örtüyü çekiştiriyordu. Ağzının bir kenarıyla da başka bir çiçek daha tutuyordu. Cordoba haralarından çıkmış bir kısrak gibi kalçalarını sallayarak yürüyordu. Benim ülkemde böyle giyinen bir kadın, görenlere istavroz çıkarttırırdı... Sevilla'da herkes ona aleni laf atıyordu; o ise gözlerini süzerek, eli belinde, gerçek bir çingene arsızlığıyla, her birine ayrı ayrı cevap veriyordu. Önce hoşuma gitmedi, işime geri döndüm; ama o, kadınların ve kedilerin gel deyince gelmeyen, çağırmayınca da gelip sürtünen halleri gibi, gelip tam önümde durdu ve bana, Endülüs aksanıyla:

— Dostum, kasamın anahtarları için bu zinciri bana verir misin? , dedi.

— Bu zincir, silahımın iğnesini taşımak için, dedim.

Gülerek,

—İğnen mi? Ah iğnesi olduğuna göre, demek ki bu beyefendi dantelci, diye haykırdı. Duyan herkes gülmeye başladı, bense utançtan kıpkırmızı olduğumu hissediyor ama verecek bir cevap bulamıyordum.

— O halde, bana başörtüsü yapmak için, yedi karış siyah dantel örer misin canım? Ruhumun dantelcisi!

Ağzındaki çiçeği alıp başparmağıyla bir fırlatışta bana doğru attı, tam gözlerimin arasına. Kurşun yemiş gibi oldum… Utançtan yerin dibine geçmiş öylece kalakalmıştım.

Fabrikaya girmesiyle, kimseye fark ettirmeden, ayaklarımın arasındaki çiçeği yerden alıp ceketimin cebine özenle yerleştirdim. İşte yaptığım ilk aptallık!

Aradan iki üç saat geçmişti, hala onu düşündüğüm bir anda, fabrikadan bir hizmetli, suratı perişan, muhafız karakoluna geldi. Büyük puro salonunda bir kadının saldırıya uğradığını, oraya hemen nöbetçi gönderilmesi gerektiğini haber verdi. Astsubay çavuş yanıma iki adam alıp olay yerine gitmemi istedi. Adamlarla gittik, merdivenleri çıktım. Düşünebiliyor musunuz, salona girdiğimde, hepsi bağrışan, şarkı söyleyen, her yanı oynayan, gök gürültüsünü aratmayacak kadar patırtı yapan üç yüz kadınla karşılaştım. Bir tarafta nalları havaya dikmiş, suratı iki bıçak darbesiyle X

şeklinde yaralanmış, kan revan içinde bir kadın vardı. Gruptan bazılarının yardım etmeye çalıştığı yaralının karşısında ise beş altı geveze kadının zapt etmeye çalıştığı Carmen'i gördüm. Yaralı kadın bağırıyordu:

— Yardım edin! Yardım edin! Ölüyorum!

Carmen konuşmuyordu; dişlerini sıkmış, bukalemunlar gibi gözlerinin her biri başka bir tarafa bakıyordu.

— Ne oluyor burada? , diye sordum.

Neler olduğunu bir türlü anlayamıyordum, çünkü kadınların hepsi bir ağızdan konuşuyordu. Anladığım kadarıyla, yaralı kadın, Triana pazarından eşek alabilecek kadar parası olduğuyla övünmüştü.

Uzun dilli Carmen,

— Bak sen, demiş. Süpürgeye binmek neyine yetmiyor?

İşittiği bu azar diğer kadının gücüne gitmiş; belki de gocunacak yarası olduğundan ya da ne çingene ne de büyücü olma şerefine nail olamadığından, artık sebebini bilmiyorum, hiç süpürgeyle uçmadığını ama hanımefendinin yakın zamanda kendi eşeğinin sırtında tüm şehri dolaşacağını söylemiş.

Carmen,

— Tamam, şimdi yanağına bıçakla süsler yapacağım, demiş. Üstüne çullanıp, puroların ucunu kestiği bıçakla kadının suratını çizmiş.

Vaziyet ortadaydı; Carmen'in kolundan tutup kibarca:

— Hadi kardeşim, benimle gelmen lazım, dedim.

Sanki beni tanıyormuş gibi suratıma baktı; kaderine razı gelerek:

— Gidelim. Başörtüm nerede? , diye sordu.

Sadece iri gözlerinden biri açıkta kalacak şekilde başını örtüyle sardı ve iki adamımı kuzu gibi takip etti. Muhafız karakoluna varınca, astsubay çavuş, bu yaptığının suç olduğunu söyleyerek hapishaneye götürülmesini istedi. Onu götürmesi gereken yine bendim. Önde iki süvarinin arasında ilerliyordu, ben de böyle bir durumdaki onbaşının yapması gerekeni yaparak arkalarından yürüyordum. Şehre gitmek için yola koyulduk. Çingene önceleri sessizliğini sürdürmüştü; ama Serpent caddesine geldiğimizde –bu caddeyi biliyorsunuz, dönemeçleriyle *yılan* ismi ona çok yakışır- başındaki örtüyü omuzlarına indirdi, gözümü boyamak için, bana doğru dönüp:

— Beni nereye götürüyorsunuz efendim? , diye sordu.

Bir askerin bir suçluyla, özellikle bir kadınla nasıl konuşması gerekiyorsa, o şekilde, yani en kibar halimle:

— Hapishaneye, zavallı yavrum, diye cevap verdim.

— Eyvah! Ne olacağım ben? Bana acıyın efendim. Ne kadar genç, ne

kadar kibarsınız! ...

Daha sonra sesini alçaltıp:

— Kaçmama izin verin, dedi. Tüm kadınları peşinizden koşturacak bu mıknatısı size hediye ederim. Efendim, kullanmayı bilen Çingeneler, bu mıknatısla birçok büyü yapabilirler. İçine bu taştan küçücük bir parça koyduğunuz bir bardak beyaz şarabı içen kadın, bir daha size karşı koyamaz.

En ciddi halimi takınıp cevap verdim:

— Buraya çene çalmaya gelmedik; hapse gitmemiz lazım, emir böyle ve bundan kaçış yok.

İspanyollar, Basklıların aksanına bakıp nereli olduklarını hemen anlarlar; mesela, içimizden *baï jaona'*yı (evet efendim) doğru söyleyebilecek tek bir kişi bile bulamazsınız. Hal böyleyken Carmen'in Bask bölgesinden olduğumu tahmin etmesi zor olmadı. Bildiğiniz gibi, Çingenelerin kendilerine ait bir ülkeleri olmadığından sürekli gezerler, her dili bilirler; Çingenelerin büyük kısmı Portekiz'de, Fransa'da, Bask bölgesindeki illerde, Katalunya'da yaşar; hatta Moralılar ve İngilizlerle de anlaşırlar. Carmen Baskçayı epeyce biliyordu.

Birden bana,

— Canımın yoldaşı, buralı mısınız? , diye sordu.

Dilimiz, efendim, öylesine güzel ki, yabancı bir ülkede konuşulduğunu duyunca insan ürperiyor… Ölmeden önce Basklı bir papaza günah çıkarttırmak isterdim. Carmen'le aynı dili konuşmak beni heyecanlandırmıştı, ona Baskça,

— Elizondo'luyum, dedim.

— Bense Etchalar'danım, diye cevap verdi. (Bize dört saatlik mesafede bir şehir). Çingeneler beni kaçırıp Sevilla'ya getirmiş. Navarra'ya dönecek parayı biriktirmek için fabrikada çalışıyorum; zavallı annemin benden başka kimsesi yok; tek varlığımız, şaraplık elma veren yirmi ağaçlık bir avuç toprak. Ah! Keşke şimdi vatanımda olsaydım, tepeleri karlı Pirenelere baksaydım! Buralılar gibi hırsız olmadığım, çürük portakal satıp insanları kazıklamadığım için bana küfür ediyorlar; bütün bu dilenciler bana karşı, çünkü onlara Sevilla'nın tüm bıçaklı erkekleri bir araya gelse, bizim mavi berelilerden bir tanesini bile yenemeyeceklerini söyledim. Arkadaşım, dostum, hemşerine yardım etmeyecek misin?

Yalan söylüyordu, zaten daima yalan söyledi. Hayatı boyunca tek bir kere doğruyu söyledi mi bilmiyorum; ama onu dinlerken, bütün söylediklerine inanırdım: elimde değildi, karşı koyamazdım. Baskçayı değiştirerek

konuşuyordu, Navarralı olduğunu düşündüm; sırf iri gözleri, ağzı ve koyu renk teni bile çingene olduğunu haykırıyordu. Deliye dönmüştüm, dikkatimi başka hiçbir şeye veremiyordum. Eğer İspanyollar ülkeleri ile ilgili kötü bir şey söylerlerse, Carmen'in arkadaşına yaptığı gibi ben de suratlarını kesecektim. Kısacası, sarhoş gibiydim; saçma şeyler düşünmeye başlamıştım hatta gerçekleştirmeme de ramak kalmıştı.

Baskça konuşmaya devam etti:

— Şimdi ben sizi itsem ve yere düşseniz, Kastilyalı bu iki acemi er beni bırakıp sizi yerden kaldıracak…

İnan olsun, o an aldığım emri falan unuttum ve ona:

— Tamam, dostum, hemşerim, istediğiniz gibi olsun, Meryem Ana sizi korusun! , dedim.

O anda Sevilla'nın dar sokaklarının birinin önünden geçiyorduk. Birden Carmen arkasına dönüp, göğsüme yumruk attı. Özellikle ters tarafa doğru kendimi yere attım. Bir sıçrayışta üstümden atladı, tabana kuvvet koşmaya başladı! … Bizim oralarda *Basklı tabanları* denir: tabanları yağladı. Ben hemen düştüğüm yerden kalktım; kargımı, sokağın girişini kapatacak şekilde yerine taktım, böylece adamlarım peşinden gidemeyecekti. Sonra koşmaya başladım, askerler arkamdaydı; ama onu yakalamak ne mümkün! Üstümüzde bu kargılar, kılıçlar, mahmuzlar varken zaten yakalamamızın imkânı yoktu! Kaşla göz arasında, tutuklu gözden kaybolmuştu. Zaten sokaktaki tüm geveze kadınlar onun kaçmasını istiyor, bizi yanlış taraflara yolluyor, bizle alay ediyorlardı. Aynı yerlerden defalarca geçtik ama nafile. Hapishane müdüründen teslim belgesi alamadan, muhafız karakoluna geri döndük.

Adamlarım kendilerini kurtarmak için, Carmen'le benim, aramızda Baskça konuştuğumuzu söylediler; gerçeği söylemek gerekirse, böylesi minyon bir kadının yumruğunun, benim kadar güçlü bir adamı kolayca yere devirmesi çok normal görünmüyordu. Olay şüpheliydi ya da her şey apaçık ortadaydı desek daha doğru olacak. Beni muhafızlıktan kovup, rütbemi düşürdüler; bir ay hapse attılar. Mesleğe başladığımdan beri aldığım ilk cezaydı. Erişebileceğimi umduğum astsubay çavuş rütbesine elveda!

Hapisteki ilk günlerim çok kederli geçti. Askerliğe başlarken, en azından subay olacağımı ummuştum. Yurttaşlarım Longa, Mina yüzbaşı oldular; Mino gibi zenci olan ve yine onun gibi ülkenize sığınan Chapalangarra da albay olmuştu; benim gibi zavallının biri olan kardeşiyle en az yirmi defa gerçek tenis oynamışımdır. "Hizmetim boyunca ceza almadan geçirdiğim onca zamanın boşa gittiğini düşünüyordum. Şimdi de mimlenmiştim; tekrar

komutanların gözüne girmek için, acemi erliğimden beri burada geçirdiğim zamanın on kat fazlasına ihtiyacım vardı. Beni tongaya düşüren, şu an kim bilir nerde hırsızlık yapan alçak bir çingene için neden kendimi cezalandıracaktım?" Yine de onu düşünmekten kendimi alıkoyamıyordum. İnanabiliyor musunuz efendim? Kaçarken gördüğüm kaçık çoraplı bacakları gözümün önünden gitmiyordu. Hapishanenin parmaklıklarından sokağı izliyordum ama o şeytan kadar güzel bir tane daha kadın yoktu. Hem sonra suratıma attığı çiçeği kokluyordum, kurumuştu ama hala çok güzel kokuyordu. Eğer büyücü diye bir şey gerçekten varsa, bu kadın büyücünün teki!

Bir gün gardiyan bana Alcala ekmeği getirdi.

— Alın, dedi. Kuzeniniz size bunu gönderdi.

Ekmeği aldım ama Sevilla'da kuzenim olmadığı için şaşkındım. Bu işte bir yanlışlık olduğunu düşünüyordum; ama güzel kokusuyla insanın iştahını öylesine kabartıyordu ki, sonunda kimin kime gönderdiğini merak etmeyi bırakıp afiyetle yemeye karar verdim. Keserken bıçağıma sert bir şey çarptı. Ekmeği pişirmeden, hamuruna küçük bir törpü saklamışlardı. Yanında da iki altın kuruş vardı. Bunların Carmen'in hediyesi olduğuna emindim. Onun soyundan insanlar için özgürlük her şey demektir, hapiste geçecek tek bir günü kurtarmak için bile tüm şehri ateşe verebilirler. Carmen, bana bu ekmeği göndermekle gardiyanlarla dalga geçmişti. Bir saat içinde, hapishanenin en büyük parmaklığını törpü yardımıyla kesebildim; elimdeki parayla da eskiciden asker üniformamın yerine burjuva kıyafeti almıştım. Defalarca kayalıklardaki kartal yavrularının yuvasını dağıtan biri için, on metre yükseklikteki pencereden sokağa atlamak hiç de zor olmamıştı; ama kaçmak istemiyordum. Ordunun şerefini korumalıydım, askerden kaçarsam suç işlerdim. İnsan hapisteyken, dışarıda kendisini düşünen bir arkadaşının olması hoşuna gidiyor. Para işi canımı sıkıyordu, sahibine iade etmek istiyordum; ama alacaklımı nerede bulacaktım? Kolay görünmüyordu.

Tenzil-i rütbe töreninde duyduğumdan daha büyük bir acı yok sanıyordum; şimdi ise bu aşağılanma içimi kemiriyordu: hapishaneden çıktıktan sonra beni sıradan bir asker gibi nöbetçi yapmışlardı. Böyle bir muameleye maruz kalan yürekli birinin neler hissettiğini hayal bile edemezsiniz. Bunları yaşamaktansa kurşuna dizilmiş olmayı tercih ederdim. O zaman en azından manganın önünde tek başınıza yürürsünüz, kendinizi yürekli hissedersiniz.

Albayın evine nöbetçi oldum. Genç, zengin, iyi bir adamdı; eğlenmeyi

seviyordu. Tüm genç subaylar, burjuvalar, kadınlar, artistler onun evine gelirdi. O gün tüm şehir, başıma gelenleri görmek için sanki onun evinde sözleşmiş gibiydi. Albayın arabası yaveriyle geldi. Arabadan kim inse beğenirsiniz? Carmen… Bu sefer süslenmişti, her yerinde ponponlar, altınlar, kurdeleler vardı. Payetli bir elbise ve yine mavi payetli ayakkabılar giymişti, her tarafında çiçekler ve şeritler... Elinde bir darbuka, yanında biri genç biri yaşlı iki çingene daha vardı. Genç Çingenelerin yanında onlara eşlik eden muhakkak yaşlı bir kadın ve adam olur; adam gitar çalıp onları dans ettirir. Bildiğiniz gibi sosyete, eğlenmek için sıklıkla Çingeneleri çağırır, onların danslarıyla eğlenir.

Carmen beni fark etmişti, karşılıklı bakıştık. Nedenini bilmiyorum ama o an yerin yedi kat dibinde olmak isterdim.

— Selam dostum, dedi. Genç subayım şimdi acemi bir er gibi nöbet mi tutuyor?

Ben cevap verecek tek bir kelime bile bulamadan eve girmişti bile.

Tüm davetliler iç avluda toplanmıştı, kalabalığa rağmen, parmaklıkların arkasında neler olup bittiğini görebiliyordum. Birbirine vurulan çalparaların, darbukaların seslerini, gülüşmeleri, bravoları duyuyordum; darbukayla sıçradığı zaman Carmen'in yüzünü görebiliyordum. Subayların ona söylediği yüz kızartıcı laflar duyuluyordu. Verdiği cevapları ise daha önce hiç duymamıştım. O an orada ona âşık oldum; üç dört defa, iç avluya geçip, ona iltifatlar yağdıran kendini beğenmişlerin karnına kılıcımı saplamayı aklımdan geçirmiştim. Bu işkence bir saat kadar sürdü; sonra Çingeneler çıktılar, arabayla geri gideceklerdi. Carmen, yanımdan geçerken, o güzel gözleriyle bana bakıp,

— Hemşerim, buralarda, en güzel kızartma Triana'da Lillas Pastia'nın yerinde yapılır, dedi.

Ceylan gibi sekerek arabaya bindi, arabacı atları kırbaçladı ve tüm bu neşeli insanlar bilmediğim bir yerlere gitti.

Tahmin edeceğiniz gibi, nöbetten sonra Triana'ya gittim; öncesinde sanki geçit törenine katılacakmışım gibi bir güzel tıraş olup, saçlarımı taradım. Carmen, Lillas Pastia'nın yerindeydi; bu yaşlı Arap çingene, kızartma yapıyordu; burjuvalar burada balık tava yemeye geliyordu; sanırım Carmen burada kalmaya başladığından beri müşteri sayısında artış olmuş.

Benim geldiğimi görünce,

— Lillas, ben paydos ediyorum. Yarına Allah kerim! Hadi hemşerim, dolaşmaya gidelim, dedi.

Dantel başörtüsünü burnuna kadar çekti, nereye gittiğimizi bilmeden sokaktaydık işte.

— Hanımefendi, hapisteyken bana gönderdiğiniz hediye için size teşekkür borçluyum. Gönderdiğiniz ekmeği yedim; törpüyü mızrağımı bilemek için kullanmak istiyorum, böylece sizden anı olarak saklayabileceğim; ama yolladığınız para burada, işte buyurun.

Gülmekten neredeyse katılarak,

— Bak sen! Parayı harcamamış, diye haykırdı. Harika, zaten param da hemen hemen hiç kalmamıştı; ne önemi var? Sokaklarda dolaşan köpeğin sonunda kemik bulduğu gibi ben de para buldum işte. Hadi bütün parayı yiyelim. Sen ısmarlarsın.

Sevilla'ya doğru yola koyulduk. Serpent caddesinin girişinde, bir düzine portakal alıp mendilime sardı. Biraz ileriden ekmek, sucuk, bir şişe beyaz şarap aldık; sonra bir şekerciye girdik. Ona geri verdiğim parayı bankonun üzerine fırlattı, ardından cebinden çıkarttığı bir altını ve birkaç gümüş bozukluğu da; bendeki paraları da istedi. Cebimdeki bir peseta ve birkaç çeyreği verdim, daha fazla olmadığı için çok utanmıştım. Dükkândaki her şeyi alacak zannettim. Parayı bitirene kadar, güzel ve pahalı ne varsa hepsinden aldı; şekerli yumurta, fındık, meyve şekerlemesi. Benim bunları da kese kâğıdında taşımam gerekti. Kral don Pedro'nun taş büstünün bulunduğu Candilejo sokağını belki duymuşsunuzdur. Bu sokakta eski bir evin önünde durduk. Avluya geçip giriş katın kapısını çaldı. Kapıyı açan gerçek bir büyücüydü. Carmen onunla bir şeyler konuştu. Kadın önce homurdandı. Carmen onu sakinleştirmenin yolunu biliyordu; iki portakal, bir avuç şeker verdi, şarabın da tadına baktırdı. Harmanisini sırtına örtüp, evden uğurladı; kapıyı içeriden sürgüledi. İkimiz kalınca, dans etmeye, deli gibi gülmeye başladı.

— Sen benim erkeğimsin, ben senin kadınınım, diyerek şarkı söylüyordu. Elimdekileri nereye bırakacağımı bilmediğimden, odanın ortasında, elim kolum paketlerle dolu dikiliyordum. Her şeyi alıp yere attı, ardından boynuma sarıldı.

— Borcumu ödüyorum, borcumu ödüyorum. Bu Çingenelerin kanunu! , diyordu.

Ah, efendim, o gün! O günü düşününce inanın yarın asılacağımı bile unutuyorum.

Haydut bir an sustu; purosunu yaktıktan sonra anlatmaya devam etti:

— Bütün günü ve geceyi birlikte yiyerek içerek geçirdik. Görüşmeyeli

epey zaman olmuştu. Küçük çocuklar gibi şekerleri avuç avuç yaşlı kadının su küpüne doldururken,

— Gelince şerbet yapar, dedi.

Fındıkların kabuklarını kırmak için duvarlara atıyor,

— Sinekler bizi rahat bıraksın diye yapıyorum, diyordu.

Yapmadığı maskaralık kalmamıştı. Dans etmesini istedim; ama nerden çalpara bulacaktık? Hemen yaşlı kadının tek tabağını alıp, paramparça etti; yerdeki porselen parçalarının üstünde dans etmeye başladı, böylece abanozdan ya da fildişinden yapılmış çalparalar kadar ses çıkarıyordu. Bu kızın yanında insanın canı hiç sıkılmaz. Akşam olunca fener alayını müjdeleyen darbukaların sesi duyuldu.

— Karargâha gidip yoklama yaptırmam lazım, dedim.

Küçümseyerek,

— Karargâha mı? , diye sordu. Demek ki sen uysal bir esirsin. Üstündeki bu sarı üniformayla, hem görünüşün hem de huyun kanaryaya benziyor.

Kaderime razı karakola gittim. Ertesi sabah ayrılıktan bahseden ilk o oldu.

— Dinle Joseito; sana olan borcumu ödedim değil mi? Kanunlarımıza göre, çingene olmadığın için aslında sana borcum yoktu; ama sen çok iyi birisin, senden hoşlandım. Ödeşmiş olduk. Hoşça kal.

Onu bir daha ne zaman görebileceğimi sordum.

Gülerek,

— Aptallığın geçtiği zaman, dedi.

Sonra ciddi bir tavırla:

— Biliyor musun oğlum, ben seni biraz seviyorum galiba. Ama bir arada olmamız kediyle köpeğin bir arada olmasından daha uzun sürmez, geçinemeyiz. Eğer çingene kanunları uygulansaydı, belki senin karın olurdum. Ama bütün bunlar aptalca: bu mümkün değil. Oğlum, inan bana, ucuz kurtuldun. Şeytanla tanıştın; şeytan her zaman siyah olmaz, dua et boynunu kırıp seni öldürmedi. Üstümdeki kuzu postu olabilir ama bu benim koyun gibi davranacağımı göstermez. Git Meryem adına mum yakıp dua et, seni koruyan o. Bir kez daha elveda. Artık Carmencita'yı düşünme; yoksa benim yüzümden darağacıyla evlenmek zorunda kalacaksın.

Bunları söylerken, kapının sürgüsünü açtı, dışarı çıkar çıkmaz başörtüsüyle kafasını sardı, arkasını dönüp gitti.

Doğru söylüyordu. Onu düşünmesem iyi ederdim; ama Candilejo sokağında geçirdiğimiz günden beri ondan başka bir şey düşünemiyordum.

Ona tekrar rastlama umuduyla bütün gün oralarda geziyorum. Yaşlı kadına ve balıkçıya uğrayıp ondan haber soruyordum. İkisi de Laloro'ya gittiğini söylüyordu, Portekiz demek istiyorlardı. Muhtemelen Carmen böyle söylemelerini tembihlemişti, ama kimin yalan söylediğini anlamam çok gecikmedi. Birkaç hafta sonra, şehrin kapılarından birine nöbetçi oldum.

Kapıya yakın mesafede, sur içindeki duvarda bir yarık vardı; burada gündüz çalışılıyor, gece de kaçakçıların geçmesini engellemek için nöbetçi koyuyorlardı. Gün içinde Lillas Pastia'nın muhafız karakolunun etrafında dolandığını ve arkadaşlarımdan biriyle konuştuğunu gördüm; herkes bu adamı tanıyordu, yaptığı balıklara, böreklere bayılıyorlardı. Yanıma gelip Carmen'den haberimin olup olmadığını sordu.

— Hayır yok, dedim.

— İyi o zaman, yakında haber alacaksınız.

Yanılmamıştı. Gece vakti, yarıktaki nöbeti devralır almaz, bir kadının bana doğru yaklaştığını fark ettim. İçimdeki ses bunun Carmen olduğunu söylüyordu. Yine de seslendim: Açılın! Buradan geçiş yasak!

Kendini göstererek,

— Böyle kötü davranmayın, dedi.

— Nasıl, Carmen, bu sizsiniz!

— Evet hemşerim. Az konuşalım, öz konuşalım. Para kazanmak ister misin? Birazdan buraya ellerinde paketlerle insanlar gelecek, bırak geçsinler.

— Hayır, olmaz, diye cevap verdim. Geçişlerini engellemem lazım; emir böyle.

— Emirler! Emirler! Candilejo sokağında emirler aklına gelmiyordu.

Sarsılmıştım,

— Ah! O günün hatırına bütün emirleri unutabilirim ama kaçakçıların parasını istemem, dedim.

— Tamam, para yoksa yaşlı Dorothée'nin yerinde bir akşam yemeği yiyelim, ister misin?

— Hayır, istemiyorum! Yapamam.

Bunları söylerken boğazım düğümlenmişti.

— Madem seni razı etmek bu kadar zor, ben ne yapacağımı biliyorum. Gider çavuşuna akşam yemeği teklif ederim, iyi bir çocuğa benziyor, buraya sadece görmesi gerekeni görecek başka bir nöbetçi koyacaktır. Elveda, kanaryam. Bu kurallar yüzünden kellen gittiğin gün çok güleceğim sana.

Ona karşı o kadar zayıftım ki, gerekirse bütün Çingenelerin geçmesine izin vereceğimi söyledim; karşılığında tek istediğim ödülü vermesi şartıyla.

Ertesi gün istediğimi yapacağına söz verdi. Hemen oracıktaki arkadaşlarına haber vermeye gitti. Beş kişiydiler, yanlarında yüklüce İngiliz malları vardı. Carmen onlara gözcülük yapıyordu. Etrafta dolaşan birini gördüğünde darbukasını çalacaktı ama buna gerek olmadı. Kaçakçılar işlerini çarçabuk bitirdiler.

Ertesi gün, Candilejo sokağına gittim. Carmen beni bekliyordu, keyifsizdi.

— Bana şart koşan insanları sevmiyorum, dedi. İlk defasında bana karşılık beklemeden büyük bir iyilik yapmıştın. Dünse benimle pazarlık ettin. Neden seninle buluşmaya geldim, doğrusu bilmiyorum, çünkü artık seni sevmiyorum. Zahmetinin karşılığında al bu parayı, hadi git, defol.

Parayı suratına fırlatıp, onu dövmeme ramak kalmıştı, kendimi zor tuttum. Bir saat boyunca kavga ettik, oradan çok kızgın ayrıldım. Sokaklarda başıboş, deli gibi dolaştım; sonunda bir kiliseye girdim; en karanlık yere oturup hıçkıra hıçkıra ağladım. O an bir ses işittim:

— Ağlıyorsun! Gözyaşlarından aşk iksiri yapmak istiyorum.

Başımı kaldırınca karşımda Carmen'i gördüm.

— Beni hala istiyor musun? , diye sordu. Sizi seviyor olmalıyım, beni terk ettiğinizden beri neyim var bilmiyorum. Candilejo sokağına gitmeyi bu sefer ben teklif ediyorum.

Barışmıştık. Ama Carmen'in tabiatı hava kadar değişkendi. Güneşin en parlak olduğu anda, birden fırtına kopabilirdi. Başka bir defa Dorothée'de buluşmaya söz verdiği halde gelmedi. Dorothée, çingene davaları için Laloro'ya gittiğini söyledi.

Bu konuda daha önceden deneyimli olduğumdan, gidebileceğini düşündüğüm her yerde Carmen'i arıyordum, günde belki yirmi defa Candilejo sokağından geçiyordum. Dorothée ile artık neredeyse arkadaş olmuştuk, ara sıra ona rakı ısmarlıyordum. Yine onun yerine gittiğim bir akşam, Carmen yanında bizim alaydan bir teğmenle geldi.

Beni görünce, Bask dilinde:

— Çabuk defol, git, dedi.

O an şaşkınlıktan dona kaldım, kalbime bir ağrı saplandı. Teğmen de:

— Ne arıyorsun burada sen? Derhal çık buradan! , dedi.

Adım atacak halim yoktu, felç olmuş gibiydim. Söyleneni yapmadığım, hatta saygıdan şapkamı çıkartıp selam vermediğim için öfkelenen teğmen, elbisemden tutup sarstı. Ne dediğimi hatırlamıyorum. İkimiz de kılıcımızı çektik. Yaşlı kadın elime sarıldığında teğmenin kılıcı alnımı kesti, yara izi

hala durur. Geri çekildim, Dorothée'ye omuz atıp, yere düşürdüm; teğmen peşimdeydi, kılıcımı bedenine sapladım, kendi oyununa gelmişti. O an Carmen lambayı söndürdü ve Dorothée'ye kaçmasını söyledi. Kendimi sokağa attım, nereye gittiğimi bilmeden kaçıyordum. Sanki biri peşimden geliyordu. Kendime geldiğim zaman, Carmen'in beni bırakmadığını anladım.

— Seni koca aptal! Saçmalamaktan başka şey bilmez misin sen? Sana felaket getireceğimi söylemiştim. Çingeneyle dostluk edersen, başın beladan kurtulmaz. Şu mendili alnına sara dur, kemeri de bana at. Burada beni bekle. İki dakikaya dönerim.

Bir anda kayboldu; döndüğünde, nerden buldu bilmiyorum, bana çizgili bir harmani getirdi. Üniformamı çıkarttırıp harmaniyi atletimin üstüne geçirdi. Bu kıyafet ve başımdaki yarayı sardığımız mendille, Valencia'dan Sevilla'ya yer bademi satmaya gelen köylülere benzemiştim. Dar bir sokakta, tıpkı Dorothée'nin evine benzeyen başka bir eve gittik. Bir başka çingeneyle birlikte ikisi beni yıkadılar, cerrahtan iyi yaramı temizlediler, ne olduğunu bilmediğim bir şeyler içirip, yatırdılar; uyumuşum.

Ertesi gün geç vakit kendime gelebildiğime göre, içirdikleri şeyin içine uyuşturucu bir şeyler atmış olmalılardı. Başım ağrıyordu, ateşim vardı. Bir gün önce yaşadığım o korkunç sahneyi hatırlayabilmem için zaman geçmesi gerekti. Carmen ve yanındaki, yarama pansuman yaptıktan sonra, yattığım yere çömelip, aralarında çingene dilinde, sağlığımla ilgili olduğunu düşündüğüm bir şeyler konuştular. İkisi de yakın zamanda iyileşeceğim konusunda beni temin edip, bir an önce Sevilla'dan ayrılmam gerektiğini söylediler; çünkü eğer yakalanırsam, yargılanmadan kurşuna dizilecektim.

Carmen, bana:

— Bak oğlum, artık farklı bir şeyler yapman lazım; ordudan karavana alamayacağına göre hayatını nasıl kazanacağını düşünmelisin. Hırsız olamayacak kadar aptalsın, ama çevik ve güçlüsün; cesaretin de varsa, kıyılara gidip kaçakçılık yaparsın. Seni astıracağıma yemin etmedim mi? Bu kurşuna dizilmekten daha iyi. Zaten, bu işi tutturabilirsen, prensler gibi yaşarsın; düzensiz ordular gibi uzun süre varlığını sürdürebilirsin, kıyı nöbetçileri sana elini bile süremez, dedi.

Bu şeytan kız, bu sözleriyle gelecekteki kariyerimi bana göstermiş oluyordu, gerçeği söylemek gerekirse idamla burun buruna olan biri için tek çıkar yol buydu. Tüm bunları bir çırpıda söyleyiverdi. Bu tehlikeli ve isyankâr hayat, beni ona yürekten bağlıyordu. Artık ona karşı duyduğum aşktan emindim. Endülüs'te, at üstünde, elinde silahı, atının terkisinde aşığı,

dağlarda kol gezen kaçakçılardan bahsedildiğini hep duyardım. Arkamda bu güzel çingeneyle, oradan oraya taban teptiğimi hayal ettim.

Bunu ona anlattığımda, kasıklarını tutarak güldü; dünyada, karı-kocanın üstü kapalı küçük bir çadırda yalnız kalmasından daha güzel bir şey olamayacağını söyledi.

— Seni yanımda dağlara götürürsem, ne yaptığından da emin olurum, dedim. Orda benimle paylaşacağın teğmenler olmayacak.

— Ah! Ne kadar kıskançsın, dedi. Ne yazık. Çok aptalsın. Senden hiç para istemediğime göre seni sevdiğimi görmüyor musun?

Böyle konuştuğu zamanlarda, onu boğazlayacağım geliyordu.

Efendim, lafı uzatmadan, Carmen'in getirdiği burjuva kıyafetiyle, tanınmadan Sevilla'dan ayrıldım. Pastia'nın yazdığı mektupla, Jerez'de kaçakçılara yataklık eden bir satıcının evine gittim. Beni buradaki insanlarla tanıştırdılar, ismi Dancaïre olan liderleri beni kendi grubuna aldı. Gaucin'e gittik, orada Carmen'le buluştum. Gönderimlerde adamlarımıza gözcülük ediyordu, ondan daha iyisi yoktu. Cebelitarık'tan geliyordu. Kıyıda alacağımız İngiliz malları için geminin kaptanını önceden ayarlamıştı. Komşu liman Estepona yakınlarında bekliyorduk. Malları alıp bir kısmını dağda emin bir yere sakladık; kalanını da yüklenip Ronda'ya döndük. Carmen önden gitmişti. Şehre gireceğimiz en uygun zamanı bize yine o söyledi. Bu ilk işimiz ve bunu takip eden birkaçı gayet iyi geçti. Kaçakçılığı askerlikten daha çok sevmiştim; Carmen'e hediyeler alıyordum. Param ve sevgilim vardı. Başka bir isteğim yoktu; Çingenelerin dediği gibi "Uyuzu seven kaşınmaz". Gittiğimiz her yerde çok iyi karşılanıyorduk; ortak iş yaptığımız arkadaşlar bana iyi davranıyordu, itibarım iyiydi. Bunun sebebi herhalde adam öldürmüş olmamdı, grupta benden başka kimsenin böyle bir kahramanlığı yoktu. Ama yeni hayatımda beni en çok mutlu eden, Carmen'i sık sık görüyor olmaktı. Bana hiç olmadığı kadar çok yakınlık gösteriyor; yine de arkadaşlarımızın önünde sevgilimmiş gibi davranmıyordu; hatta bu konuyla ilgili kimseye bir şey söylememem için bana bildiğim bütün yeminleri ettirmişti. Bu yaratığın karşısında nasıl da zayıftım, bütün kaprislerine boyun eğiyordum. İlk defa namuslu kadınmış gibi davranıyordu, ben de bütün saflığımla geçmişte yaptığı hatalardan artık vazgeçtiğini düşünüyordum.

Sekiz on kişilik grubumuz, ancak karar alınacak zamanlarda bir araya gelirdi; yoksa şehirlerde, köylerde, ikişerli üçerli gruplar halinde gezerdik. Her birimiz sözde birer meslek sahibiydik: biri bakırcı, diğeri nalbant, bense

tuhafiyeciydim; Sevilla'da başıma gelen kötü olaydan sonra kalabalık yerlere girmiyordum. Bir gün ya da bir gece diyelim, Vejer'de buluşmak üzere sözleşmiştik. Dancaïre ve ben diğerlerinden önce buluşma yerine geldik. Dancaïre çok neşeli görünüyordu.

— Bir arkadaş daha aramıza katılacak, dedi. Carmen iyi iş başardı, kocasını Tarifa zindanlarından kurtarmış.

Ekiptekilerin neredeyse hepsinin bahsettiği çingeneyi tanımıştım, bu *kocası* lafı beni titretti. Kaptana:

— Nasıl! Kocası mı var? Yani evli miydi? , diye sordum.

— Evet, kendisi kadar uyanık, Tek Göz Garcia ile evli, diye cevap verdi. Zavallı çocuk kürek mahkûmuydu. Carmen zindandaki doktoru öyle bir eğlemiş ki, kocasını serbest bıraktırmış. Ah! Bu kız ağırlığınca altına bedel. İki yıldır onu oradan kurtarmaya çalışıyordu. Zindandaki binbaşı değişene kadar ne yaptıysa başaramamıştı. Yenisiyle çarçabuk anlaştığı aşikârdı. Bu haberin beni ne kadar mutlu ettiğini düşünemezsiniz. Yakında Tek Göz Garcia gelmiş olacak; Çingenelerin yetiştirdiği en azılı hayduttur; kara tenli kara ruhludur, hayatta karşılaştığım en vicdansız adamdır.

Carmen'le birlikte geldiler, bana *kocam* diyerek tanıştırdıktan sonra, Garcia başka tarafa bakarken yaptığı kaş göz işaretlerini görmeniz lazımdı. Çok kızmıştım, gece boyunca hiç konuşmadım. Sabah balyalarımızı yapıp yola düştük. Bir düzine atlının peşimizden geldiğini fark ettiğimizde, Endülüs'ün mangalda kül bırakmayan palavracıları, acınacak haldeydi. Tam bir can pazarıydı. Dancaïre, Garcia, Remendado isimli Ejica'lı genç bir çocuk ve Carmen soğukkanlılıklarını kaybetmemişti. Kalanı, katırlarını salmış, akarsu yatağına girmişti; hayvanlarımıza sahip olamıyorduk, yağmaladıklarımızın en değerlilerini aceleyle ayırmaya çalışıyor, sırtımıza yükleniyorduk. Balyaları elimizden geldiğince ayaklarımızla iterek sürüklüyorduk. Bu arada düşman arkamızdan ateş ediyordu; hayatımda ilk defa kurşunlar kulağımın yanından vızıldayarak geçiyordu, korkmuyordum. Bu gibi durumlarda, yanınızda kadınlar varsa, onların gözünden düşmemek için ölüme hazırlıklı olmalısınız. Zavallı Remendado hariç hepimiz kurtulduk, böğrüne kurşun yemişti. Elimdeki paketi atıp, onu sırtıma almaya çalıştım,

Garcia,

— Budala, leş ne işimize yarayacak? , diye bağırdı.

Carmen,

— At onu, bırak! , diye haykırıyordu.

Yorgunluktan bir an onu kayaların dibine bıraktım. O sırada Garcia tabancasını Remendado'nun kafasına boşalttı.

On iki merminin dağıttığı suratına bakıp,

— Hadi tanısınlar bakalım şimdi, kimmiş bu, dedi.

İşte efendim, sürdürdüğüm tatlı hayat bu. Gün boyu bir lokma bile bir şey yiyememiştik, üstelik katırlarımızı da kaybettiğimizden, akşam yorgunluktan perişan, çalılıkların sık olduğu bir yerde mola verdik. Bu iblis Garcia ne yapsa beğenirsiniz? Cebinden çıkarttığı desteyle, zayıf ışığın aydınlığında Dancaïre ile kâğıt oynamaya başladılar. Ben bu arada yattım; yıldızlara bakarak Remendado'yu düşünüyordum; onun yerinde olmayı ne çok isterdim. Bu arada, Carmen yanıma çömeldi, ara ara şarkı mırıldanıp darbukasını tıngırdatıyordu. Sonra sanki kulağıma bir şey söyleyecekmiş gibi yanıma sokulup, istemememe rağmen, iki üç defa öptü.

— Sen şeytanın ta kendisisin, dedim.

— Evet, öyleyim, diyerek cevap verdi.

Birkaç saat dinlendikten sonra, Carmen, Gaucin'e gitmek için yola çıktı. Ertesi gün bir keçi çobanı bize yiyecek bir şeyler getirdi. Gün boyu yerimizden kıpırdamadık, akşam olunca Gaucin'e doğru yaklaştık. Carmen'den işaret bekliyorduk ama hiçbir şey gelmemişti. Katırcıyla gelen, iyi giyimli, şemsiyeli, yanında hizmetçisi olabilecek genç bir kızla gelen kadını gördüğümüz gün, Garcia:

— Noel Baba bize iki katır, iki de kadın göndermiş; dört katır daha iyi olurdu ama neyse!, dedi.

Silahını alıp, çalılıkları siper ederek patikadan indi. Dancaïre ve ben de peşinden gidiyorduk. Yanlarına gelince, kendimizi gösterip katırcıya durmasını söyledik. Kadının bizi görünce, sırf üstümüzdeki kıyafetlerden bile ödü kopması gerekirken, kahkahalarla gülmeye başladı.

— Ah budalalar, beni başkası mı zannettiniz?

Carmen'di. Yeni kılığı ve konuştuğu farklı lisanla, onu asla tanıyamazdım. Katırdan indi, Dancaïre ve Garcia ile fısır fısır bir şeyler konuştu, sonra bana dönüp:

— Kanarya, asılmadan önce seninle tekrar görüşeceğiz. Çingene davaları için Cebelitarık'a gidiyorum. Yakında benden bahsedildiğini duyarsınız.

Birkaç günlüğüne saklanabileceğimiz bir yer tarif ettikten sonra yanımızdan ayrıldı. Bu kadın bizim koruyucu meleğimizdi. Bir süre sonra bize gönderdiği parayı aldık, yolladığı haberse çok değerliydi: Cebelitarık'tan Granada'ya gidecek iki İngiliz zengini falan gün, filan yoldan geçecekti.

Anlayana selam olsun! Gelsin şıkır şıkır paralar. Garcia onları öldürmek istedi ama Dancaïre ve ben buna karşı çıktık. Sadece üstlerindeki parayı ve saatlerini aldık, geriye kalan gömleklere ihtiyacımız yoktu zaten.

İnsan düşünmeden hırsız oluyor, efendim. Güzel bir kadın aklınızı başınızdan alıyor, onun için mücadeleye ediyorsunuz, sonra başınıza gelen felaketle dağlarda yaşamaya başlıyorsunuz; bir bakıyorsunuz kaçakçılıktan hırsızlığa geçiş yapmışsınız. İngiliz turistler olayından sonra, artık Cebelitarık civarında dolaşmak tehlikeli olacaktı, Ronda dağlarına daldık.

Bana José-Maria'dan söz etmiştiniz ya efendim, işte onunla burada tanıştık. Sevgilisi de onunla çalışıyordu. Güzel bir kızdı; sakin, mütevazı, iyi huylu görünüyordu; ne bir kötü söz eder, ne şikayet ederdi!... Buna karşılık José-Maria onu çok mutsuz etti. Devamlı başka kadınların peşinden koşuyor, bu kızı hırpalıyor, bazen de kıskanıyordu. Bir keresinde kızı bıçakladı. Ama ne beğenirsiniz, kız onu daha fazla sevmeye başladı. Kadınlar böyle yaratıklar işte, özellikle de Endülüslüler. Kolundaki yara izinden gururla bahsediyor, sanki dünyanın en güzel şeyi ondaymış gibi önüne gelene yarasını gösteriyordu. Üstüne üstlük José-Maria ortak iş yapılabilecek arkadaşların en kötüsüydü! ... Bir keresinde, bize öyle bir oyun oynadı ki tüm ganimet ona kaldı; biz de yediğimiz dayakla, çektiğimiz sıkıntıyla yetindik. Neyse hikâyemize geri dönelim. Carmen'den haber gelmiyordu. Dancaïre:

— Birimiz Cebelitarık'a gidip araştıralım, Carmen yeni olay için hazırlıklarını bitirmiş olmalı, dedi. Ben seve seve giderdim ama Cebelitarık'ta herkes beni tanır.

Tek Göz,

— Beni de tanıyorlar, dedi. Zenginlere az oyun oynamadım! Bir de tek gözüm yüzünden kılık değiştirmem kolay olmuyor.

Carmen'i bir kere daha görebilecek olmak fikri içimi coşturmuştu.

— Öyleyse benim mi gitmem lazım? , diye sordum. Ne yapıyoruz o zaman?

Diğerleri:

— İster gemiyle, ister San Roque üzerinden git ama Cebelitarık'a varınca, limanda Rollana adlı çikolata satıcısını nerede bulabileceğini sor; bulunca da Carmen'e neler olduğunu öğrenirsin.

Gaucin dağlarına kadar birlikte gidip, sonrasında onlardan ayrılacaktım, en uygunu buydu; şehre meyve satıcısı olarak girecektim. Ronda'da bizim hesabımıza çalışan bir adam bana pasaport getirdi; Gaucin'de bir eşek verdiler: eşeği portakal ve kavunla yükleyip yola düştüm. Cebelitarık'a

vardığımda, Rollana'yı herkesin tanıdığını gördüm, ama ya ölmüş ya da dünyanın öbür ucuna gitmişti; Rollana'nın ortadan kaybolması ile Carmen'e ulaşmanın tek yolu da kapanmış oluyordu. Eşeğimi bir ahıra bırakıp, satacakmış gibi portakalları yanıma alıp pazara gittim; ama asıl amacım etrafta tanıdık birinin olup olmadığına bakmaktı. Burası dünyanın her tarafından gelen rezil adamlarla dolu; her dilden konuşan insan var, adım başı başka bir lisan konuşulduğunu duyuyorsunuz. Etrafta birçok çingene vardı ama hiç birine güvenemiyordum; karşılıklı uzun uzun bakışıyorduk. Birbirimizin hırsız olduğunu tahmin ediyor ama aynı gruptan olup olmadığımıza emin olamıyorduk. Boşa geçen iki günün ardından, ne Rollana ne de Carmen hakkında dişe dokunur hiç bir şey öğrenememiştim. Tam birkaç alışveriş yaptıktan sonra arkadaşlarımın yanına dönmeye karar vermiştim ki, gün batımında sokakta yürürken, pencereden bir kadının bana seslendiğini duydum:

— Portakalcı! ...

Başımı çevirince Carmen'i gördüm. Kırmızı üniformalı, altın sarısı apoletli, kıvırcık saçlı, zengin havalı bir subayla balkonda oturuyordu. Carmen'in kıyafeti şahaneydi: omuzlarında şalı, altından tokası, ipek elbisesi ile harika görünüyordu. İspanyolcası kötü subay, hanımın portakal almak istediğini, yukarı gelmemi söyledi; Carmen'de bana Baskça:

- Çık ama sakın şaşırdığını belli etme, dedi.

Aslında Carmen'in yaptığı hiçbir şey beni şaşırtamazdı. Bu karşılaşmaya üzüldüm mü sevindim mi çok emin değildim. Kapıda uzun boylu, pudralı bir İngiliz hizmetçi vardı; beni etkileyici büyük bir salona geçirdi. Carmen, yine Baskça:

— Tek bir kelime bile İspanyolca bilmiyorsun, beni tanımıyorsun. Ona göre, dedi.

Sonra İngiliz'e doğru dönerek:

— Size söylemiştim, Basklı birini bir görüşte anlarım; ne tuhaf bir lisandır, duymak ister misiniz? Adam ne kadar aptal görünüyor değil mi? Sanki dolaptan hırsızlık yaparken suçüstü yakalanan kedi gibi şaşkın.

Kendi dilimde,

— Sen de arsız hırsızlar gibi görünüyorsun, şimdi aşığının önünde suratını çizmemi ister misin? , dedim.

— Aşığım mı? Bak sen, buna kendi başına nasıl karar verdin? Bu budalayı kıskandın mı? Hala Candilejo'da geçirdiğimiz zamanlardaki kadar aptalsın. Ahmak, görmüyor musun, Çingeneler için parlak bir iş yapıyorum.

Bu ev, herifin tüm parası benim olacak, adamı parmağımın ucunda oynatıyorum; onu öyle bir kapana kıstıracağım ki, geberip gidecek.

— Sen de Çingenelere bu şekilde faydalı olmaya devam edersen, ben de seni öyle bir hale getireceğim ki bir daha bu işleri yapamayacaksın, dedim.

— Bak sen! Sen benim kocam mısın ki, bana böyle emrediyorsun? Tek Göz seni duysa ne der? Tek aşığımsın, bununla yetinsen iyi olur.

İngiliz,

— Ne söylüyor? , diye sordu.

Carmen,

— Susamış, bir bardak bir şey içmek istiyormuş, dedi.

Bir yandan da yaptığı tercümeye gülüyordu.

Efendim, bu kadın gülmeye başlayınca, mantıklı bir şey konuşulmaz, gülüşünü etrafındaki herkese bulaştırır. Gülen aptal İngiliz de bana içecek bir şeyler getirmelerini emretti. İçkimi yudumlarken,

Carmen,

— Adamın parmağındaki yüzüğü görüyor musun? İstersen onu sana veririm, dedi.

— Senin paralıyı dağa götürüp, bir güzel sopalamak için, ben bir parmağımı veririm, dedim.

İngiliz,

— Sopa ne demek? , diye sordu.

Carmen, gülerek:

— Sopa, portakal demek, diye cevap verdi. Ne komik sözcük değil mi? Size portakal vermek istediğini söylüyor.

İngiliz,

— Öyle mi? , diye sordu. Tamam, o halde, yarın getirsin.

Biz konuşurken, hizmetçi gelip akşam yemeğinin hazır olduğunu haber verdi. Subay, kalkıp bana para uzattı sonra da sanki Carmen tek başına yürüyemezmiş gibi koluna girdi.

Carmen, yine gülerek, bana:

— Oğlum seni yemeğe buyur edemiyorum, dedi. Ama yarın, nöbet değişimi için çalınan davul sesini duyduğunda, portakallarla buraya gel. Candilejo’dakinden daha iyi bir oda seni bekliyor olacak, o zaman ben hep senin Carmencita’n mıyım anlarsın. Ne yapacağımızı da o zaman konuşuruz.

Cevap vermedim. Sokağa çıktığımda, İngiliz arkamdan:

— Yarın portakal getir, diye bağırıyordu.

Carmen’in gülücüklerini duydum.

Oradan çıktığımda ne yapacağımı bilmiyordum, gece hiç uyuyamadım; sabah, bu ihanet yüzünden öylesine öfkeliydim ki, onu tekrar görmeden Cebelitarık'tan ayrılmaya karar verdim; ama davul sesini duyar duymaz tüm kararlılığım gitti; portakal sepetini alıp Carmen'e koştum. Panjurun aralığından iri siyah gözleriyle yolumu gözlediğini gördüm. Pudralı hizmetçi beni hemen içeri aldı; Carmen eline birkaç kuruş bahşiş tutuşturdu. Yalnız kalır kalmaz, yapmacık kahkahalarına başlayıp boynuma sarıldı. Onu daha önce hiç bu kadar güzel görmemiştim. Bakireler gibi süslenmiş, kokular sürmüş… ipek kumaştan mobilyalar, nakışlı perdeler… Ah! Ve yanında hırsız kılığımla ben.

Carmen,

— Aşkım, diyordu. Buradaki her şeyi kırıp döküp, evi yakmak, dağlara kaçmak istiyorum.

Bu aşk ateşiydi! ... sonra gülücükler! ... dans ediyor, elbisesinin fırfırlarını kopartıyordu: bir maymun bile bu kadar hoplayıp zıplayamaz, suratını şekilden şekle sokamaz, şeytanlık yapamazdı.

Tekrar ciddiyetini takınınca,

— Dinle, dedi. Çingeneler söz konusu. İngiliz'den beni Ronda'da kalan rahibe kız kardeşimin yanına götürmesini istedim… (yeniden kahkahalar attı) Sana nerden gideceğimizi bildireceğim. Geçerken üstüne çullanırsınız! En iyisi onu oracıkta öldürmek olur ama ne yapmak lazım biliyor musun? – Benzer durumlarda yüzünde gördüğüm bu şeytani gülüş kimsede yoktur-. İlk önce Tek Göz üstüne atılsın. Siz biraz geride kalın; adam çok güçlü: iyi silahları var… Anlıyor musun?

Attığı yeni kahkaha ile ürperdim.

— Hayır, olmaz, dedim. Garcia'dan nefret ediyorum ama yine de arkadaşız. Bir gün seni ondan kurtaracağım ve bu ülkeme yaraşır şekilde olacak. Ben tesadüflerle çingene oldum; ama aslım Navarralı, dürüst bir Navarralı olarak hareket edeceğim.

— Sen bir salaksın, gerçek bir aptal. Daha uzağa tükürdüğünde boyunun uzayacağını sana cüceye benziyorsun. Beni sevmiyorsun sen, defol.

Bana "Defol" dediğinde, çekip gidemedim. Ama grubun yanına döneceğime, orada onlarla İngiliz'i bekleyeceğime söz verdim. O da bana Ronda'ya gitmek üzere Cebelitarık'tan ayrılıncaya kadar hasta yatacağına söz verdi. Cebelitarık'ta iki gün daha kaldım. Kılığını değiştirip, kaldığım hana beni görmeye geldi. Oradan ayrılırken benim de aklımda planlarım vardı. İngiliz'le Carmen'in birlikte geçeceği yeri ve zamanı öğrenip, grubun yanına

döndüm. Dancaïre ve Garcia beni bekliyordu. Geceyi ormanda geçirdik, çam kozalağının mükemmel ışığıyla aydınlanıyorduk. Garcia'ya kâğıt oynamayı önerdim. Kabul etti. İkinci partide, hile yaptığını söyledim; gülmeye başladı. Kâğıtları suratına fırlattım. Silahına davrandı ama ayağımla üstüne bastığım için alamadı.

— Malaga'nın en iyi bıçak çekeni senmişsin, benimle dövüşmek ister misin? , dedim.

Dancaïre bizi ayırmaya çalıştı. Bu arada Garcia'ya iki üç yumruk savurdum. Öfkeden kahraman kesilip bıçağını çekti, ben de benimkini. İkimiz de Dancaïre'den bizi rahat bırakmasını, meydanı açmasını istedik.

Bizi engelleyemeyeceğini anlayınca çekildi. Garcia daha o anda farenin üzerine atılmaya hazır kedi gibi vaziyet almıştı. Benden gelecek darbeleri savuşturmak için sol elinde şapkası vardı, bıçağını ileriye doğru uzatmıştı. Endülüslüler gardlarını böyle alıyor. Bense Navarra usulü, rakibimin karşısında dimdik, sol kolum havada, sol bacağım önde, bıçağım sağ kalçamın hizasında pozisyon aldım. Kendimi devden daha güçlü hissediyordum. Yıldırım gibi üzerime atıldı; sol ayağımın üzerinde dönerek kaçtım, böylece bıçağını havaya sallamış oldu. Benim yaptığım hamleyle, bıçağım, boğazının ön tarafına saplanmıştı, çenesi elime değiyordu. Bıçağı öyle hızlı çevirdim ki ucu kırıldı. Artık her şey bitmişti. Yaradan fışkıran oluk gibi kanla, içeride kalan uç da çıktı. Yüz üstü yere yığıldı.

Dancaïre bana,

— Ne yaptın? , diye sordu.

— Dinle, dedim. İkimiz bir arada yaşayamazdık. Carmen'i seviyorum, onun için tek olmak istiyorum. Zaten, Garcia bir katildi, Remendado'ya yaptığı bir türlü aklımdan çıkmıyor. Artık iki kişi kaldık. Ölene kadar dost kalalım ister misin?

Dancaïre bana el verdi. Elli yaşlarında bir adamdı.

— Gelgeç aşkların Tanrı cezasını versin!, diyerek haykırdı. Carmen'i istediğini ona söyleseydin, onu sana bir kuruşa satardı zaten. İkimiz kaldık dedin ama yarın Carmen gelince ne yapacağız?

— Bırak, bu meseleyi kendim halledeyim, diye cevap verdim. Şimdi bütün dünyayla alay etme sırası bende.

Garcia'yı gömdük, çadırımızı mezarından uzağa taşıdık. Ertesi gün, Carmen ve İngiliz, iki katırcı ve bir hizmetçiyle geçiyorlardı. Dancaïre'e:

— İngiliz'i bana bırak, dedim. Sen diğerlerini korkut, silahlı değiller.

İngiliz iyi dövüşçüydü. Carmen kolundan itmiş olmasa beni öldürecekti.

Özetle, o gün Carmen’in gönlünü yeniden fethettim, ona söylediğim ilk söz ise artık dul kaldığıydı. Bunu duyunca:

— Sen tam bir budalasın! , dedi. Garcia seni öldürebilirdi. Senin Navarra usulü kendini savunmaların tam bir saçmalık, dövüş konusunda senden üstün bir adamı öldürdüğüne göre, onun vadesi dolmuş demek ki; elbet seninki de bir gün dolacak.

— Senin vaden de, tek benim kadınım olmazsan dolmuş olacak, dedim.

— Pekâlâ! , dedi; fallarda birkaç kere birlikte olacağımızı görmüştüm. İşte, kehanetler gerçek oluyor.

Can sıkacak bir şey bulup söylemek istediğinde hep yaptığı gibi, çalparalarını birbirine vurdu.

İnsan kendinden bahsederken zamanın nasıl geçtiğini fark etmiyor. Şüphesiz tüm bu ayrıntılarla canınızı sıktım, efendim, ama az kaldı, bitiriyorum. Birlikte oldukça uzun bir hayat sürdüğümüz söylenebilir. Dancaïre ve ben, öncekilerden daha güvenilir birkaç arkadaş daha bulup grubu genişlettik. Kaçakçılık yapıyorduk; itiraf etmeliyim ki, bazen son çare olarak da yollarda soygun yaptığımız oluyordu. Zaten soyduklarımıza kötü davranmıyor, sadece paralarını almakla yetiniyorduk. Birkaç ay süresince, Carmen’le aramız çok iyiydi; bize iyi işler bulmaya devam etti. Kâh Malaga’da, kâh Cordoba’da, kâh Grenada’da kalıyordu; ama benim tek bir lafımla, tüm işlerini bırakıp yanıma koşuyordu. Sadece bir kere Malaga’da beni biraz endişelendirecek bir şey yaptı; yine çok zengin biriyle Cebelitarık’taki oyunlarına başladığını düşündüm. Dancaïre’in beni durdurmak için döktüğü onca dile rağmen, yine de yola çıktım. Aydınlıkta Malaga’ya vardım. Carmen’i aradım, çabucak buldum. Bana açıkça:

— Biliyor musun, gerçekten erkeğim olduğundan beri seni, aşığım olduğun zamanlardakinden daha az seviyorum, dedi. İşkence çekmek istemiyorum, kimseden emir almak istemiyorum. Özgür olmak, canım ne istiyorsa onu yapmak istiyorum. Sabrımı taşırma. Eğer canımı biraz daha sıkarsan, Tek Göz’e yaptıklarının aynısını sana yapacak birini bulurum.

Dancaïre bizi barıştırdı. Ama birbirimize yutulması zor laflar ettiğimizden, artık eskisi gibi yakın değildik. Kısa süre sonra, başımıza bir felaket geldi. Askerler bizi gafil avladı, Dancaïre ve iki arkadaşımız öldü; diğer ikisi yakalandı. Bense ağır yaralandım, atım olmadan ellerine düşecektim. Vücuduma yediğim kurşunla, yorgunluktan bitap düşmüştüm; gruptan tek geriye kalan kişiyle ormana saklandık. Attan inerken kendimden geçmişim, saçmalarla vurulmuş tavşanlar gibi oracıkta öleceğimi aklımdan

geçirdim. Arkadaşım, beni bir mağaraya taşıyıp, Carmen'e haber vermiş. O sıralar Grenada'daydı, hemen koşup geldi. On beş gün boyunca başımdan ayrılmadı. Tek bir an bile gözünü kırpmadan bana baktı; dünyada en çok sevilen adama bile böyle özen gösterilmemiştir. Ayaklanır ayaklanmaz, beni büyük bir gizlilik içinde Grenada'ya götürdü. Çingeneler her yerde kalınacak güvenli bir sığınak bulurlar; beni arayanlarla iki adım mesafedeki bu evde altı haftadan fazla bir süre kaldım. Panjurun arkasından sokağa bakarken, peşimdeki yargıcın birçok kere evin önünden geçtiğini gördüm. Sonunda tamamen iyileştim; hasta yattığım süre boyunca hayatımın geri kalan bölümünde ne yapacağıma kafa yormuştum. Carmen'e İspanya'dan ayrılıp, Amerika'da yeni bir hayat kurma düşüncemi açıkladım.

Benimle alay etti.

— Ben köy yerinde lahana ekip biçmek için yaratılmamışım, dedi. Bizim kaderimiz, zenginlerin zararına örülmüş. Cebelitarıklı Natan Ben Joseph ile yeni bir iş ayarladım. Seni bekleyen pamuklu kumaşlar var. Hayatta olduğunu biliyor, sana çok güveniyor. Sözünü tutmazsan, Cebelitarık'ta iş yaptığımız tüccarlar hakkında ne düşünür?

Kendimi, yine söylediklerine kaptırıp, berbat işime tekrar geri döndüm.

Grenada'da saklandığım sırada, Carmen boğa güreşlerini seyretmeye gitti. Döndüğünde Lucas isimli bir matadordan çokça bahsetti. Atının adına, üstündeki nakışlı ceketin fiyatına kadar hakkında çok şey öğrenmişti. O zamanlar bu dikkatimi çekmedi. Gruptan geriye kalan tek arkadaşım Juanito, birkaç gün sonra, Carmen'i Lucas'la Zacatin mahallesindeki bir satıcının yerinde gördüğünü söyledi. Bu olay beni harekete geçirdi. Carmen'e bu matadorla nasıl ve ne sebeple tanıştığını sordum.

— Birlikte iş yapabileceğimiz bir çocuk, diyerek cevap verdi. Yarışlarda bin iki yüz real kazandı. Yapılacak iki şey var: bunlardan birincisi elindeki bu parayı ondan almak olabilir; diğeri ise, hem iyi binici hem de cesur olduğuna göre onu bizim gruba katabiliriz. Arkadaşlarımız öldü, onların yerine geçecek yenilerini bulmamız lazım. Bence onu düşünebiliriz.

— Onun ne parasını ne de kendisini istemiyorum, dedim. Onunla bir daha konuşmanı da yasaklıyorum.

— Kolla kendini, dedi; mademki bana yasak koyuyorsun, yakında ben bu yasağı delmiş olurum! Haberin olsun!

Allahtan matador Malaga'ya gitmişti. Ben de pamuklu kumaşları şehre getirme vazifeme geri döndüm. Bu iş beni ve Carmen'i öylesine oyaladı ki Lucas'ı unutmuştum; o anlık Carmen bile onu unutmuş olabilir. İşte bu

sıralar, efendim, size rastladım, önce Montilla yakınlarında sonra da Cordoba'da. Carmen'le son görüşmemizi size anlatmayacağım. Belki de siz benden daha iyi biliyorsunuz. Carmen saatinizi çalmıştı; paranızı da almak istiyordu, özellikle de sahip olmayı çok istediği parmağınızdaki sihirli yüzüğü. Bu konuda tartıştık, dayanamayıp ona vurdum. Ağlamaya başladı. Onu ilk kez ağlarken görüyordum, kendimi çok kötü hissettim. Beni affetmesi için yalvardım ama bir gün boyunca surat astı; beni Montilla'ya uğurlarken sarılmadı bile. Üç gün sonra güler güzüyle, pür neşe yanıma geldiğinde, hala çok üzgündüm. Yaşananları unuttuk, iki günü taze âşıklar gibi geçirdik. Ayrılacağımız zaman, bana:

— Cordoba'da bir şenlik var, dedi. Oraya gidip zenginleri takip edeceğim. İş çıkınca sana haber veririm.

Yalnız başına yola çıktı. Benimse aklımda bu şenlik ve Carmen'deki bu hızlı değişim vardı. "Alttan alan, ilk o olduğuna göre, aklında intikam planları olmalıydı". Köylünün birinin Cordoba'da yapılacak boğa güreşlerinden söz ettiğini duyunca, deliye döndüm; orada neler olduğunu gidip gözlerimle görmeliydim. Vardığımda, Lucas'ı arenanın tahta perdesine sırtını dönmüş otururken buldum, seyircilerin arasından Carmen'i de seçebildim. Aklımdaki şüpheleri gidermek için onu bir dakika görmem yetti. Tam da tahmin ettiğim gibi, Lucas, daha ilk güreşinde, Carmen'e cilveler yapmaya başladı. Boğanın boynundaki, hangi bölgeden olduğunu gösteren fiyongu çıkartıp Carmen'e getirdi; o da hemen bunu saçlarına bağladı. Boğa intikamımı alacaktı. Lucas, atıyla birlikte, göğsünün üstüne yere düştü, boğa ikisini de çiğnedi. Gözlerimle Carmen'i aradığımda biraz önceki yerinde göremedim. Buradan çıkmak için yarışların sonunu beklemem gerekti. Çıkışta o bildiğiniz eve gittim, gece boyu sesimi çıkartmadan Carmen'in gelmesini bekledim. Sabaha karşı saat ikiye doğru geldi, karşısında beni görünce şaşırmıştı.

— Gel benimle, dedim.

— Tamam, oldu, hadi gidelim, dedi.

Atımıza bindik, gecenin kalan kısmında tek kelime etmeden yol aldık. Gün ağardığında küçük bir keşiş kulübesine yakın, ıssız bir yerde, bir handa durduk. Orada, Carmen'e:

— Beni iyi dinle, gel her şeyi unutalım, dedim. Sana bir daha geçmişten söz etmem ama tek bir şey için yemin edeceksin: benimle Amerika'ya gelip, orda uslu uslu benimle kalacaksın.

Somurtmuş suratıyla:

— Hayır, olmaz, dedi. Amerika'ya gitmek istemiyorum. Ben burada mutluyum.

— Çünkü Lucas'ın yanındasın değil mi? Ama iyi düşün, iyileşse bile uzun yaşamayacağı kesin. Zaten neden onu olanlardan sorumlu tutuyorum ki? Sevgililerini öldürmekten bıktım artık; çözüm olarak benim seni öldürmem lazım.

Vahşi bakışlarını üzerime dikti:

— Beni öldüreceğini hep düşündüm. Seni ilk gördüğümde, evimin kapısında bir rahiple karşılaşmıştım. Bu gece ise, Cordoba'dan ayrılırken, bir şey fark ettin mi? Atının ayaklarının arasından bir tavşan geçti. Bunlar bizim lanetimiz, alnımızın yazısı.

— Carmencita, beni artık sevmiyor musun?

Soruma cevap vermedi. Yere bir hasırın üzerine bağdaş kurarak oturmuş, eliyle yere bir şeyler çizer gibi yapıyordu.

Ona yalvararak,

— Gel hayatımızı değiştirelim Carmen, dedim. Asla birbirimizden ayrılmayacağımız bir yere gidelim. Buralardaki bir meşe ağacının altına gömdüğümüz yüz yirmi onsumuz var. Dahası Yahudi Ben-Joseph'ten alacağımız sermaye var.

Gülmeye başladı,

— Önce benim, arkadan da senin öleceğini ikimiz de biliyoruz, dedi.

—Bak, artık sabrımın sonuna geldim, dedim. Kaderine razı ol, beni gerekeni yapmak zorunda bırakma.

Yanından ayrılıp, keşiş kulübesinin olduğu tarafta dolaşmaya çıktım. Dua eden bir keşişe rastladım. Duasını bitirmesini bekledim; ben de dua etmek istiyordum ama yapamadım. Ayağa kalkınca yanına gittim:

— Efendim, büyük bir tehlike içinde bulunan biri için dua eder misiniz? , diye sordum.

— Ben bütün çaresizler için dua ederim, diyerek cevap verdi.

— Belki de birazdan ruhunu teslim edecek biri için dua edebilir misiniz?

Bana sabit gözlerle bakarak,

— Elbette ederim, dedi.

Halimdeki tuhaflığa bakıp beni konuşturmak istiyordu:

— Sanki sizi daha önce görmüş gibiyim, dedi.

Bankın üstüne bir kuruş bıraktım.

— Duayı ne zaman yaparsınız? , diye sordum.

— Yarım saat içinde, diye cevap verdi. Hancının oğulları gelip bana eşlik

edecek. Genç adam, vicdanınızı sızlatan bu azaptan kurtulmak için bir din adamının tavsiyelerini dinlemek ister misiniz?

Neredeyse ağlamak üzereydim, ona tekrar geleceğimi söyleyip, yanından kaçarcasına uzaklaştım.

Otlara yatıp dua vaktini beklemeye başladım. Çanlar çalınca kulübeye yaklaştım ama içeri girmedim. Dua biter bitmez hana döndüm. Carmen'in kaçmış olmasını diliyordum; atımı alıp kaçmak için yeterince zamanı vardı… ama onu bıraktığım gibi orada buldum. Korktuğu için benden kaçtığının konuşulmasını istemiyordu. Yokluğumda, elbisesinin kenarına diktiği kurşunu çıkartmış. O an, bir sehpanın önünde, gözlerini bir kaba dikmiş, içindeki suya döktüğü kurşunun aldığı şekle bakıyordu. Kendisini öyle kaptırmıştı ki geldiğimi fark etmedi bile. Kâh eline bir parça kurşun alıp, evirip çevirerek her tarafına hüzünle bakıyor, kâh Marie Padilla'yı yardıma çağırdığı büyü şarkılarını mırıldanıyordu (Marie Padilla, don Pedro'nun aşığı, Çingenelerin kraliçesi).

— Carmen, dedim. Benimle gelmek istiyor musunuz?

Ayağa kalktı, çanağı kenara fırlattı, çıkmaya hazır, başörtüsünü başına sardı. Atımı getirdiler, birlikte ata bindik ve oradan uzaklaştık.

— Carmen'im, benimle geleceksin değil mi? , diye sordum.

— Seninle ölüme bile giderim ama artık seninle yaşamam mümkün değil, diye cevap verdi.

Kimsenin olmadığı bir boğaza gelmiştik, atımı durdurdum.

— Burada mı? , diye sordu.

Bir sıçrayışta yere atladı. Başındaki örtüyü çıkartıp, ayaklarının dibine attı; eli belinde, hareketsiz, gözlerini ayırmadan bana bakıyordu.

— Beni öldüreceksin, ama bırakmayacaksın, dedi. Bu kaderimize yazılı.

— Yalvarıyorum sana, mantıklı ol. Beni dinle! Geçmişte olanları unuttuk artık. Ama sen de biliyorsun, beni kaybeden sen oldun; senin için hırsız olan, katil olan benim Carmen! Carmen'im! Gel izin ver ikimiz de ölmekten kurtulalım.

— José, benden imkânsızı istiyorsun. Seni artık sevmiyorum; sen, beni sevmeye devam ettiğin için beni öldürmek istiyorsun. Sana hala yalanlar uydurabilirim; ama artık acı çekmek istemiyorum. Erkeğim olarak, beni öldürmeye hakkın var. Carmen daima özgür olacak; Çingene doğdum, Çingene olarak öleceğim.

— Peki, Lucas'ı seviyor musun? , diye sordum.

— Evet, bir zamanlar, onu da seni sevdiğim gibi sevdim, belki senden

biraz daha az. Ama şu anda kimseyi sevmiyorum, seni sevdiğim için kendimden nefret ediyorum.

Ayaklarına kapanıp, elini tuttum; gözyaşlarım ellerini ıslatıyordu. O an, ona birlikte geçirdiğimiz bütün mutlu anları hatırlattım. Onun hoşuna gidecekse haydutluğa devam etmeye hazır olduğumu söyledim. Her şeyi, efendim, her yolu denedim. Ona beni sevmesi şartıyla her şeyi vaat ettim!

— Hala seni sevmek mi, bu imkânsız. Artık seninle yaşamak istemiyorum.

Öfke nöbetine tutulmuştum. Bıçağımı çektim. O an korkup benden merhamet dilemesini bekledim, ama bu kadın gerçek bir iblisti.

— Son kez soruyorum, benimle kalmak istiyor musun?

Tepinircesine,

— Hayır! Hayır! Hayır! , dedi.

Ona hediye ettiğim parmağında taşıdığı alyansı çıkarıp çalılıklara fırlattı.

Bıçağı iki kere sapladım. Benimki kırıldığı için Tek Göz'ün bıçağını almıştım. İkincisinde ses çıkartmadan yere yığıldı. Hala iri gözleriyle bana bakıyordu; sonra gözleri kaydı ve kapandı. Yanında çöküp kaldım. Sonra, Carmen'in öldüğünde bir ormana gömülmek istediğini söylediğini hatırladım. Bıçağımla bir çukur açtım, onu bu çukura koydum. Uzun süre etrafta yüzüğünü aradım, sonunda buldum. Yüzüğü de çukura, küçük bir haçla, yanına gömdüm. Belki bunu yapmaya hakkım yoktu. Daha sonra atıma binip dörtnala Cordoba'ya sürdüm, ilk karakola teslim oldum. Carmen'i öldürdüğümü söyledim; ama cesedinin nerede olduğunu söylemek istemedim. Keşiş, aziz biriydi. Onun ruhu için dua etti! Zavallı yavrucak! Asıl suçlular onu böyle yetiştiren Çingeneler.

****